

architraaf

professioneel
architectenmagazine Februari 2015 - n° 183

Driemaandelijks tijdschrift - Totating 1801047 - Afgiftekantoor NSC Liège X - Arch. Dehullu Architecten - Foto © Dennis De Smet

Belgique - België
P.P. - P.B.
LIEGE X
BC30650

agend**A**rchitecture.be

The first reference agenda for architects in Belgium

SEMINARIES | OPLEIDINGEN | CULTUUR

NETWORKING | COLLOQUIA

CONFERENTIES | INHULDIGINGEN

CASE STUDIES | BEURZEN

REIZEN | DEBATTEN

www.agendarchitecture.be

Uitgever

Maison des Architectes ASBL
rue du Palais 27 b^{te} 7 – B 4800 Verviers
tel. +32 (0)87 26 91 51
r.treselj@architrave.be – www.architrave.be

Hoofdredacteur

Robert Treselj
r.treselj@architrave.be

Redactiecomité

redaction@architrave.be

Brussel

Ludovic Borbath (AABW) – Gérard Kaiser (UPA-BUA)

Vlaanderen

Hubert Bijns, Roel De Ridder

Wallonië

Robert Louppe (AAPL)
Eric Lamblotte, André Schreuer, Robert Treselj (SRAVE)

Grafische vormgeving en prepress

www.stereotype.be

Vertaling, redactie

BVBA Redactie bureau Palindroom

Druk

Snel Graphics SA

Fotogravure

SPRL Goeminne Photogravure

Advertenties

Isabelle Dewarre
tél. +32 (0)4 383 62 46
info@architrave.be
Lydie Claire
tél. +32 (0)496 610 178
l.claire@architrave.be

Het tijdschrift wordt uitgegeven met een oplage van 13 150 exemplaren
(8 150 NL – 5 000 FR), Levering per direct mail.
Gratis, mag niet verkocht worden.

Elke integrale of gedeeltelijke reproductie of verspreiding van in het tijdschrift
Architraaf gepubliceerde pagina's of afbeeldingen die plaatsvindt zonder
schriftelijke toestemming van de uitgever, in welke vorm dan ook, is
verboden en zal worden bestempeld als namaak. Het tijdschrift Architraaf
is niet verantwoordelijk voor de teksten, foto's en illustraties die werden
toegestuurd..

Het tijdschrift architraaf en het architraaf-logo zijn gedeponeerde merken.

ISSN 2295-5828

Editoriaal

Onder het mom van vrije concurrentie is ons liberaal professioneel statuut sinds 1 januari 2015 weer een beetje vager geworden en begint het stilaan te lijken op dat van aannemers. Dit heeft allicht tot gevolg dat wat in het kader van het uitvoeren van ons beroep tot op heden onder burgerlijke rechtspraak viel vanaf nu tot de bevoegdheid van handelsrechtbanken zal behoren. Meester Vergauwe doet ons de laatste wetgevende evoluties uit de doeken, evenwel zonder dat we er de volledige impact op onze dagelijkse bezigheden uit kunnen afleiden.

Ons redactioneel thema spitst zich ditmaal toe op bodemverontreiniging en de gevolgen ervan op bouwprojecten. Welke impact heeft dit op vastgoedtransacties en het beheer van projecten, wetende dat de uitgraving van verontreinigde gronden in sommige gevallen de waarde van het terrein kan overschrijden? Wie betaalt de rekening? Welke procedures moeten er worden gevolgd? Wat te doen in geval van twijfel en onduidelijkheid met betrekking tot de aard van de bodem? Allemaal vragen waarop we in ons dossierartikel een antwoord proberen te formuleren.

Maar het belangrijkste blijft voor ons architectuur, en in dat opzicht nodigen we u uit om alweer een heel aantal gevarieerde projecten uit de drie Belgische gewesten te ontdekken. In de rubriek Stedenbouw gaan we zelfs even de grens over om kennis te maken met een verbazingwekkende rotonde in Eindhoven.

Voor het overige passeert u via woningen, een school en een museum en komt u terecht bij een kasteel, een ziekenhuis en een sporthal in Ottignies die een spoorweg overkapt.

Veel leesplezier,
Het redactiecomité

EUROMIAF

> Assurance des Ingénieurs et Architectes européens

> Verzekering van de Europese Ingenieurs en Architecten

U de CREATIVITEIT,
wij uw BIJSTAND en ZEKERHEID,
samen de grootste PROFESSIONALITEIT!

Wallonie

Auditoriumgebouw AZ Groeninge - Vormelijke verademing op Cartesische ziekenhuissite
Foto © Dennis De Smet
pp 12-14

Overzicht

Editoriaal	3
Nieuws	8 – 10
Architectuurproject	
/ Muze'um L - Hedendaagse belevingsarchitectuur op de lichtmeridiaan	6 – 7
/ Auditoriumgebouw AZ Groeninge - Vormelijke verademing op Cartesische ziekenhuissite	12 – 14
/ Steen, bos en landschap in het Land van Herve	18 – 20
/ Basisschool met open karakter	34 – 36
/ Leven in een kasteel - Restauratie en transformatie tot seminariecentrum	42 – 44
/ Kruisende blikken in de Brusselse Noordwijk	48 – 50
/ Wanneer ruwbouw afwerking wordt	54 – 56
Stedenbouw	
/ De Hovenring - Eindhoven	26 – 29
Rubriek Cement en beton	
/ De Guillemins Esplanade	16
Rubriek Hout	
/ Tran-sport: sporthal over de sporen in Ottignies	22 – 24
Rubriek Recht	
/ De architect en het wetboek economisch recht	30 – 32
Rubriek Brandveiligheid	
/ PROMAPAINTE®-SC3 - verf voor het brandwerend beschermen van betonnen constructies	46 – 47
Rubriek Steen	
/ Steen, materiaal van de mensheid!	52
DOSSIER	
/ Verontreinigde bodems, wat zijn de gevolgen voor bouw en renovatie?	38 – 41
Publireportage	
/ Studiebureau Mates, specialist in optimalisatie	58

Muze'um L

Hedendaagse belevingsarchitectuur op de lichtmeridiaan

/ Marc Van Schuylenbergh

/ Bergstraat 23 – 8800 Zilverberg-Roeselare

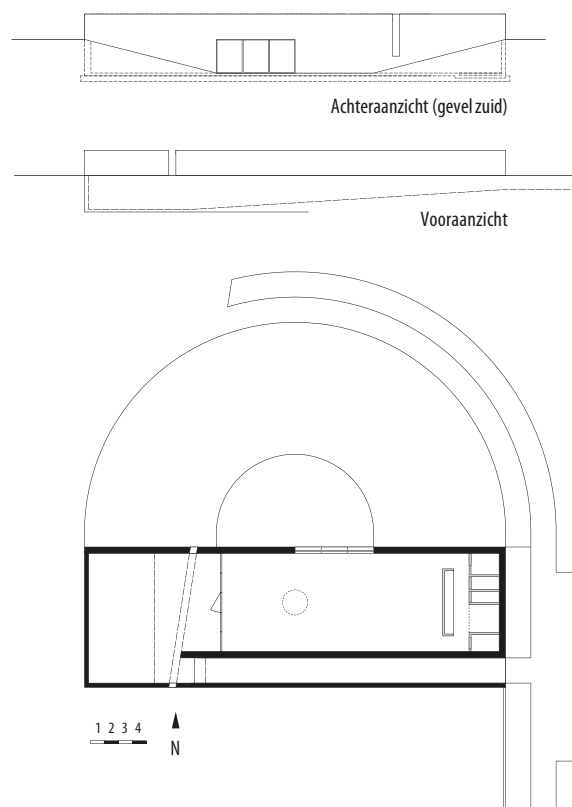
Opvallend, dat is het minste wat je kan zeggen van het nieuwe Muze'um L in Roeselare. En net als de architectuur van het gebouw is ook het concept van het museum niet alledaags: het is geen tentoonstellingsruimte, maar een ode aan de natuur. Met de lichtmeridiaan en de zon als hoofdrolspelers.

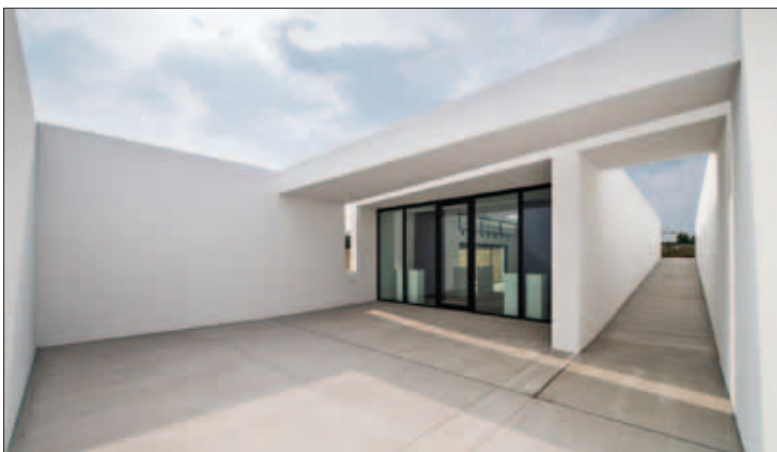
De L in de naam van het museum staat echter niet enkel voor 'Licht', maar ook voor 'Landschap'. De omgeving rond het complex is door het stadsbestuur van Roeselare ingekleurd als groene long, zodat het op een heuveltop gelegen museumgebouw als het ware tussen het blauw (de lucht) en het groen (het landschap) in zweeft. Een samenwerking met de plaatselijke landbouwers en de creatie van een panoramisch wandelpad zullen de beleving op de site in de toekomst verder vorm geven.

Hoewel Muze'um L een knappe architecturale constructie is, is het op zichzelf slechts een kader, een context die om concrete invulling vraagt. Kunstenaars van divers allooi – beeldhouwers, muzikanten, fotografen, dichters, technici, ... – kunnen hun creativiteit er de vrije loop laten. Het licht en het landschap staat tot hun beschikking...

Een tweeledige witte balk in een oer-Vlaams landschap, zo zou je dit opvallende bouwwerk kunnen omschrijven. Maar Muze'um L is veel meer dan alleen een 'gebouw'. Het functioneert als een monumentale lichtgenerator die zich in het verlengde van een imaginaire noord-zuidlijn bevindt (op exact 03°07'45" ten oosten van Greenwich-meridiaan). «De lichtmeridiaan loopt als een kloof door het museum», vertelt architect Marc Van Schuylenbergh. «Als de zon 's middags op haar hoogst staat, staat ze precies boven die lijn en valt er geen schaduw. In en rond het gebouw zorgt de variërende lichtinval op elk moment van de dag voor een uniek visueel spektakel. De voornaamste kunstenaar in dit museumcomplex is de zon.»

/ Architectenbureau

Marc Van Schuylenbergh

Vrijheidsstraat 42 – 9300 Aalst

tel. +32 (0)53 78 63 57

www.marcvanschuylenbergh.be

/ Medewerkers

Marc Van Schuylenbergh (architect-vennoot)

Eva Geeroms (architect)

/ Bouwheer

Fernand Callebert

/ Aannemer

Furnibo

/ Foto's

© Kris Dimitriadis (PSG Studio)

ARCHITECT@WORK 2015 staat in teken van architectuur en water

De tien internationale edities van ARCHITECT@WORK waren een succes in 2014 en dus kijkt men reikhalzend uit naar wat 2015 brengt. 2015 wordt een belangrijk jaar, nu de edities in zowel Kortrijk als Luik op de kalender staan en het aantal organisaties uitgebreid wordt met nieuwe edities in Kopenhagen en Wenen...

Ook al is het nog een aantal maanden wachten tot eerst Kortrijk (23-24 april) en vervolgens Luik (28-29 mei) voor de respectievelijk zevende en vierde keer worden georganiseerd, toch is een eerste vooruitblik al aan de orde. Een aantal belangrijke beslissingen zijn immers genomen, onder meer de bepaling van het thema: 'Architectuur en Water'.

"Naast het bepalen van het nieuwe thema, werden al een aantal andere knopen doorgehakt. Zo is een seminar door Rudy Ricciotti op donderdag 28 mei in Liège Expo in samenwerking met de UWA een feit. Daarnaast wordt er een vervolg gebreed aan de 'Online Product Directory' by Archello en de expositie 'RE•ARCHITECTURE' by le Pavillon de l'Arsenal (Paris).

ARCHITECT@WORK

www.architectatwork.be

archi
tectura.be

Bezoek onze website

www.architectura.be

Certificaat "EPB-verantwoordelijke 2015"

Overgangsmaatregelen begeleiden introductie nieuwe verplichtingen

Vanaf 1 mei 2015 wordt de verstrenging van de voorwaarden van het certificaat EPB-verantwoordelijke ingeleid door de instelling van een overgangsperiode en de ontwikkeling van een systeem van vrijstellingen.

In het nieuwe beleid is de functie van EPB-verantwoordelijke enkel en alleen voorbehouden voor gecertificeerde personen. Het verkrijgen van dit certificaat gaat gepaard met het volgen van een opleiding en het succesvol afleggen van een examen. In elke EPB-procedure die tussen 1 mei 2015 en 30 april 2016 opgestart wordt, mag de rol van EPB-verantwoordelijke voorlopig nog opgenomen worden door de projectarchitect of een EPB-verantwoordelijke met een CWATUPE-certificaat.

In lopende projecten is de verdere opname van de taak van EPB-verantwoordelijke door deze professionals dus gegarandeerd¹. Bovendien kunnen ze tot 30 april 2016 van dit overgangsjaar profiteren om het nieuwe certificaat te behalen, zeker gezien ze vrijgesteld zijn van de verplichting om een volledige nieuwe opleiding te volgen als ze aan volgende cumulatieve voorwaarden voldoen:

- op 1 mei 2015 moeten ze, voor een van hun projecten, een volledig EPB-traject doorlopen hebben, inclusief het aangaan van een EPB-verbintenis en initiële en finale EPB-verklaringen zoals voorgeschreven door het CWATUPE;
- ze moeten dit traject overeenkomstig met de toe te passen decretaal en reglementaire voorschriften afgewerkt hebben;
- ze moeten geslaagd zijn voor een examen waarin de kennis van de eisen, de procedures en de te gebruiken methodes – in overeenstemming zijn met de geldende voorschriften op de dag van het examen – getest wordt.

Concreet wil dit zeggen dat de opgedane ervaring en de extra opleidingen die gevolgd zijn onder het CWATUPE-beleid erkend worden en dat ze de huidige EPB-professionals in principe in staat moeten stellen om het certificaat te behalen door hun kennis van het geactualiseerd reglementair kader op punt te stellen.

Het beleid dat vanaf 1 mei 2015 van toepassing is brengt op zichzelf geen nieuwe EPB-eisen met zich mee, en de laatste versie van de software zal beschikbaar zijn op de site van het Energieportaal van het Waalse Gewest, zodat men de nieuwe functionaliteiten kan leren kennen.

¹ De overheid heeft benadrukt dat de lopende dossiers na 30 april 2016 gewoon mogen worden afgewerkt, enkel mag er geen nieuw EPB-traject opgestart worden door een niet-gecertificeerd persoon (SPW – DG04 – Département de l'Energie et du Bâtiment durable, « Réglementation PEB 2015 – changements majeurs au 1er mai », Architrave, n°182, p. 52).

Modulaire VELUX lichtstraten

Ontworpen in samenwerking met Foster + Partners

“ Dit modulaire concept geeft een prachtig resultaat. Bovendien zorgt het automatisch ventilatiesysteem voor een optimalisatie van het binnenklimaat, wat voor kinderen erg belangrijk is.”

Birgit Rasmussen
Eigenaar, architect
CASA Architecten

Bij de renovatie van de kleuterschool in Drømmebakken besloot Birgit Rasmussen om te werken met de modulaire VELUX lichtstraten. Daarmee koos ze resoluut voor de vele voordelen van natuurlijk **licht** en **ventilatie**. De 49 modulaire VELUX lichtstraten verbeteren het **binnenklimaat** en het welzijn voor 150 kinderen van 3 tot 6 jaar.

Meer info op
velux.be/modulairelichtstraten

VELUX®

aroSTOR VWL 290: de hoogrendementswarmtepompboiler van Vaillant

Dankzij de warmtepomptechnologie produceert de aroSTOR VWL 290 warm water op een heel ecologische en goedkope manier, aangezien 75% van de nodige energie uit de lucht wordt gehaald. Met een van de hoogste COP in België is de aroSTOR VWL 290 ideaal voor nieuwbouw, renovaties, passiehuizen of lage-energiewoningen, waar de behoefte aan sanitair warm water vaak groter is dan de behoefte aan verwarming. Aangezien de luchtdichtheid belangrijker wordt, heeft Vaillant zelfs een aerolische kit ontworpen met verschillende nuttige accessoires om de warmtepompboiler luchtdicht met de buitenlucht te kunnen verbinden. De aroSTOR VWL 290 is ook een ideale vervanger voor een oude elektrische boiler. Dankzij de intrinsieke prestaties en het lagere verbruik is dit een voordelige investering. Hij beschikbaar in twee versies met of zonder een extra spiraalvormige warmtewisselaar.

Vaillant sa

www.vaillant.be – Tel. +32(0)2 334 93 00

Cassia: gevelsteen met twee verrassende gezichten

De Cassia-gevelsteen is een buitenbeentje waarmee gevels een hyperindividuele identiteit aangemeten krijgen. Dat is in eerste instantie te danken aan het aparte formaat. De gevelsteen meet 495 x 95 x 48 mm en is dus bijna een halve meter lang. Een tweede exclusief kenmerk is de afwerking van de zijden. Waar de ene zijde ruw geschaafd is, heeft de andere een gebroken structuur. Door de twee zichtzijden te combineren in het gevelvlak, bekom je een gevel die elke monotonie schuwt. De reliëfverschillen gaan hand in hand met een boeiende, voortdurend wisselende dans van licht en schaduw. Dat effect wordt nog eens extra in de hand gewerkt door de kleurnuances. De Cassia is verkrijgbaar in vier tinten: Rood, Bruin, Shadow en Gesmoord.

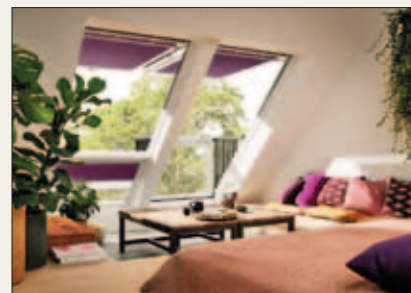
De kameleon onder de gevelstenen kan ook prat gaan op uitstekende technische kwaliteiten. De Cassia-gevelsteen is zeer vorstbestendig dankzij zijn lage porositeit.

Voor meer info: www.wienerberger.be

Wienerberger sa

www.wienerberger.be

VELUX inspireert (ver)bouwers met de nieuwe generatie Cabrio®: XXL-venster voor een instant-balkon onder het dak

Dit unieke venstersysteem biedt een instant-balkon onder het dak waardoor de bewoners maximaal genieten van het natuurlijke licht en een prachtig uitzicht! De nieuwste generatie CABRIO® die ter gelegenheid van Batibouw 2015 wordt gelanceerd, kent afmetingen van 114 cm breed en 252 cm hoog. De gebruiker opent gewoon het bovenkozijn, duwt het onderkozijn naar buiten en de buitenwereld ligt aan zijn voeten. Bij het openen van het onderste deel komen de aan beide zijden geïntegreerde leuningrails naar boven die de veiligheid van het systeem garanderen. Het systeem is voorzien van een ventilatieklep waardoor men ook zonder het venster te openen, kan genieten van natuurlijke ventilatie en verluchting. Daarnaast zijn ze Pick&Click® uitgerust voor de plaatsing van perfect passende VELUX-binnengordijnen. Doordat het beschikbaar is in drievoudige beglazing, leent het zich ook uitstekend voor lage-energiewoningen. Behalve voor de zolderkamer is het uiteraard ook uitermate geschikt voor een dakappartement/penthouse.

VELUX Belgium

www.velux.be – Tel. 010 42 09 09

Autodesk desktop subscription

Sinds enige tijd biedt Autodesk twee methodes aan om een licentie te bekomen: kopen of huren. De Desktop Subscription is het trimestriële of jaarlijkse verhuuraanbod van Autodesk-licenties. Deze inschrijvingsmethode geeft u de mogelijkheid om een tijdelijke Autodesk-licentie aan te vragen en biedt u de gelegenheid om uw personeel permanent of tijdelijk te voorzien van een licentie, enkel voor de vereiste periode. Op deze manier kan u betalen per project in plaats van fors te moeten investeren in een permanente licentie. Het activeren gaat snel: amper 48 uur na bestelling is de software klaar voor gebruik. Je hebt voorts enkel een periodieke internetverbinding nodig om de geldigheid van de licentie te bevestigen.

Tase

cad@tase.be – www.tase.be – Tel. +32 (0)2 247 92 07

Reynaers Aluminium zet in op groei in Wallonië

Reynaers Aluminium investeert in de Waalse markt met de opening van een nieuwe regionale zetel in Namen en de uitbreiding van het partnernetwerk. Het Waalse partnernetwerk wordt voortaan aangestuurd en ondersteund vanuit het bedrijvencentrum Burogest in Namen. Reynaers zet met deze focus op de Waalse markt het succes van de internationale groei-strategie verder. De opening van het kantoor in Namen onderstreept het belang dat Reynaers hecht aan de nabijheid tot de klanten, architecten en andere partners.

Als belangrijkste kwaliteitsmerk voor hoogtechnologische architecturale aluminium systemen is er op de Waalse markt nog veel potentieel. Door te investeren in de regionale

aanwezigheid zorgt Reynaers samen met bestaande en nieuwe partners voor de verdere ontwikkeling van deze opportuniteit.

Reynaers Aluminium

www.reynaers.be

Wow!

Reynaers Aluminium, uit respect voor uw creativiteit.

U hebt oog voor volumes, vormen en kleuren. De raam- en deurprofielen van **Reynaers** Aluminium vullen perfect uw plannen aan met esthetische en functionele oplossingen, waar u trots op kan zijn. Creatief passen ze door hun veelzijdigheid bij elk ontwerp: modern of klassiek, nieuwbouw of renovatie. Bovendien geven ze uw klanten ook nog jaren extra woonplezier door het beperkte onderhoud, de goede isolatie en het duurzame materiaal.

www.reynaers.be

Wie verder kijkt, kiest Reynaers Aluminium

Auditoriumgebouw AZ Groeninge

Vormelijke verademing op Cartesische ziekenhuissite

/ Dehullu Architecten

/ President Kennedylaan 4 – 8500 Kortrijk

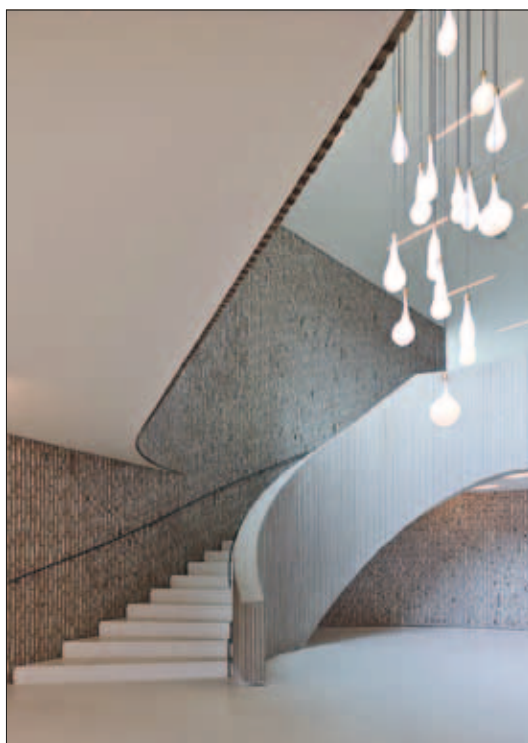
Op de ziekenhuissite van AZ Groeninge in Kortrijk bevindt zich een oude villa die sinds haar ingrijpende renovatie dienst doet als ontmoetingscentrum met zes vergaderruimtes. Dit ontmoetingscentrum werd onlangs verder uitgebreid via de bouw van een aanpalend volume met wervelende rondingen en een markante baksteenfaçade. Het nieuwe gebouw biedt plaats aan een groot auditorium en vormt door zijn intrigerende vorm een aangename uitzondering op de strenge, Cartesische hospitaalarchitectuur.

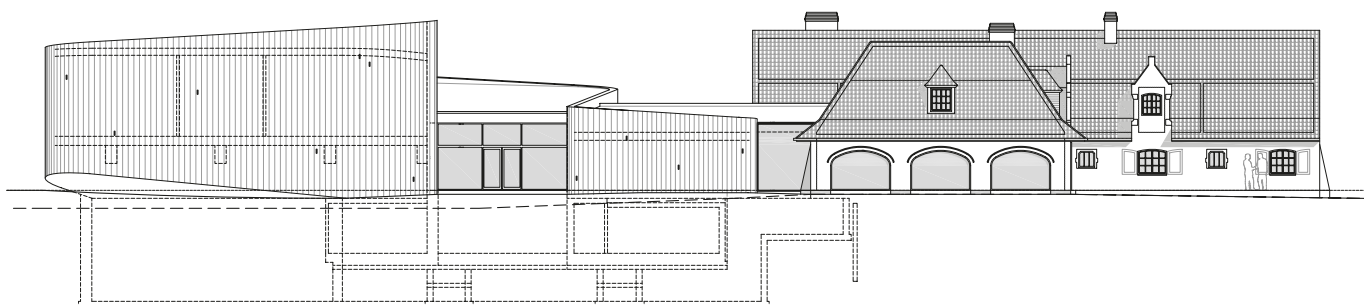

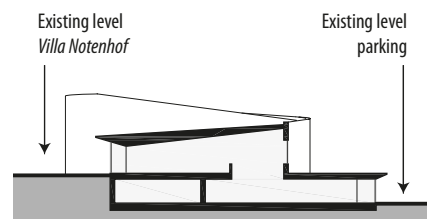
De ziekenhuisgebouwen op de site van AZ Groeninge zijn geordend volgens een strikt Cartesisch grid. Het nieuwe auditoriumgebouw bevindt zich in een hoek van de site en is in vergelijking met het ziekenhuis een niemendalletje. Toch hadden de architecten de intentie om een gebouw met een eigen identiteit te ontwikkelen, een welgevoerd object dat de wetten der rechtlijnigheid enigszins zou tarten.

Het gebouw onderscheidt zich met zijn gracieuze uitstraling en optimistische elegantie. De gevel krijgt een opvallend uitzicht doordat de bakstenen verticaal geplaatst zijn. Gezien de vorm van de muren was dit ook de meest logische oplossing. De gouden binnendeuren verwijzen naar de oude villa, die naadloos overloopt in het nieuwe volume. De hal met trappenpartij wordt verlicht door Light Blubs, een kunstwerk van de Nederlandse ontwerper Piek Bergmans.

Het nieuwe gebouw omvat cateringfaciliteiten en een groot auditorium met hoogwaardige beveiligingstechnologie (capaciteit: 230 personen). Het fungeert eveneens als een soort toevluchtsoord voor het ziekenhuispersoneel, een plek weg van alle professionele verplichtingen. Het volume is mooi geïntegreerd in de groene omgeving. Gezien haar ligging creëert het op twee verschillende niveaus een dubbele ingang voor het complex. De glooiing van het hoofdauditorium overbrugt deze twee niveaus. Het ontmoetingscentrum biedt voortaan plaats aan een driehonderdtal bezoekers.

/ Architectenbureau

Dehullu Architecten

Stasegemdorp 151 – 8530 Harelbeke

tel. +32 (0)56 21 96 11

www.dehullu-architecten.be

/ Studiebureau stabiliteit

Lieven Vangeluwe, ir.

/ Studiebureau technieken

Studiebureau Freddy Clauwaert

/ Akoestiek

Avitech Acoustics

/ Bouwheer

AZ Groeninge vzw

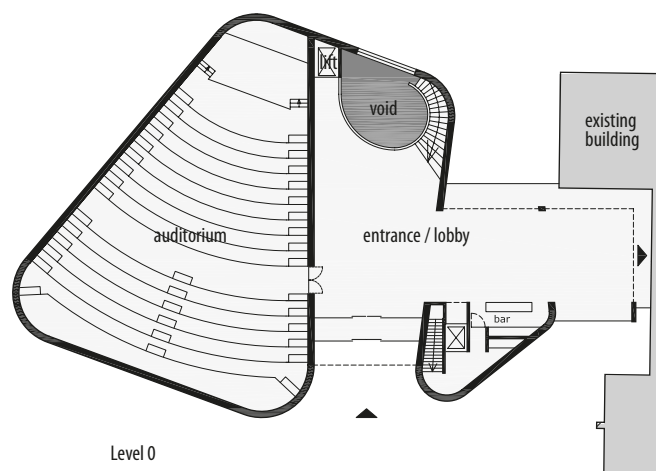
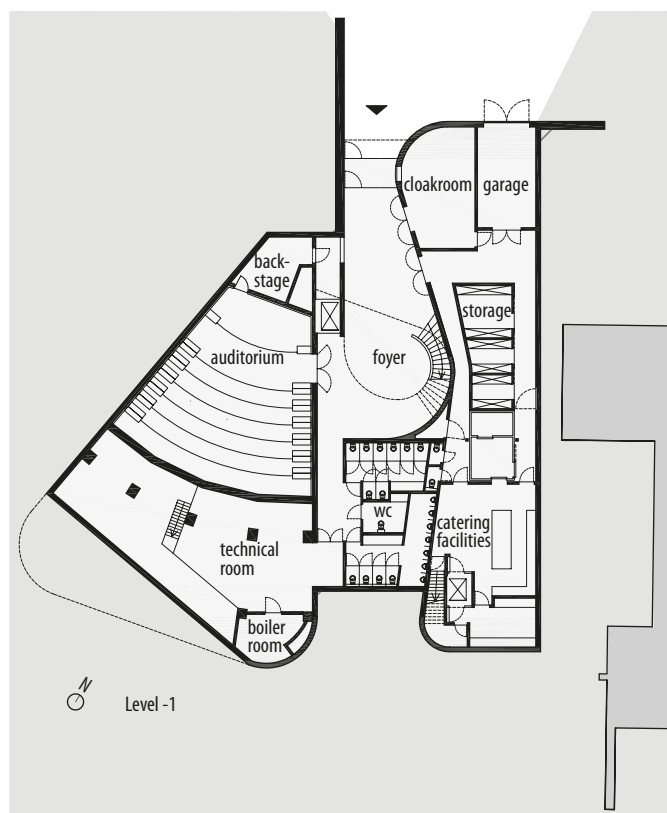
/ Aannemers

AO Chris Vuylsteke (ruwbouw)

Novo IB (interieur)

/ Foto's

© Dennis De Smet

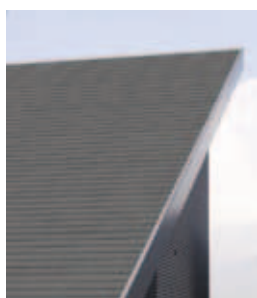

Bellus keramische lei:

Superlichtgewicht
Supermooi
Superfijn.

**Bezoek
ons op
Batibouw
stand 309
in hal 5**

Er bestaat geen lichtere of dunnere keramische lei dan de Bellus van Wienerberger. Ideaal dus om oude leien of pannen te vervangen. Maar ook voor een nieuwbouw zijn deze keramische leien uiterst geschikt. Want dankzij hun slanke, hedendaagse lijn oogt uw dak heel strak.

Ontdek Bellus in onze showrooms in Londerzeel of Kortrijk.
Of vraag uw brochure aan via **info@koramic.com**.

www.koramic.com

De Guillemins Esplanade

In 1999 diende architect-stedenbouwkundige Claude Strebelle een structuurplan in voor de vernieuwing van de wijk rond het station Guillemins waarvan het ontwerp drie jaar eerder aan Santiago Calatrava was toevertrouwd.

Dit document, dat de grote lijnen van de ontwikkeling van de zone vanaf de heuvel van Cointe tot aan de oever van de Maas schetst, was tot stand gekomen via een internationale aanbesteding voor het ontwerp van een plein aan de voet van de nieuwe spoorweginfrastructuur – aanbesteding die het bureau Dethier Architecture, in samenwerking met Ney & Partners, Atelier 4D en het Agence TER in 2003 won.

De 'place des Guillemins' werd voltooid in 2014. Het plein getuigt niet alleen van een globale stedenbouwkundige visie, maar ook van een aanpak die rekening heeft gehouden met de vele en uiteenlopende eisen van dit type inrichting. De ruimte werd door de architecten reeds van in het begin ontworpen als vertrekpunt voor latere stadsvernieuwingen, bedoeld om de hele wijk te herwaarderen.

Foto © Dethier Architecture

arch. Calatrava – Foto © Serge Brison

archi
tectura.be

De meest gelezen architectuurwebsite
van België: hét forum voor architecten,
ingenieurs en bouwprofessionals

www.architectura.be

 palindroom Redactie**bureau**
VERDRAAI D GOED IN COMMUNICATIE

Verdraaid goed in communicatie en vertalen

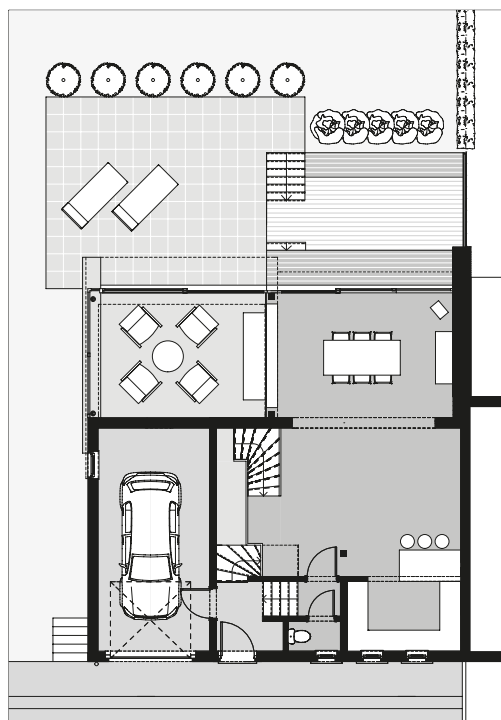
Redactie**bureau** Palindroom volgt op de voet wat er vandaag en morgen speelt in de architectuur en bouwsector in Vlaanderen, Brussel en Wallonië. Met een tweetalige redactie van journalisten en vertalers is Palindroom dan ook dé specialist in vertalingen Nederlands-Frans en Frans-Nederlands rond alles wat met bouw en architectuur te maken heeft. Meer info ?

Surf naar www.palindroom.be of mail naar info@palindroom.be.

Steen, bos en landschap in het Land van Herve

/ **Thierry Biron Architecte SPRL**
/ Bolland (Herve)

Gelegen op een omheind stukje grond, met een architectuur die typisch is voor het Land van Herve, klampt deze halfopen woning zich vast aan de flank van de helling. Het magnifieke uitzicht op het karakteristieke platteland van deze regio, golvend en vol fruitbomen, was de voornaamste inspiratiebron voor dit project. De volumetrie van de uitbreiding staat bewust in contrast met de klassieke bestaande architectuur, maar past zich anderzijds naadloos in door haar soberheid en het specifieke materiaalgebruik.

De uitgesproken glooiing van het terrein resulteerde in een dynamisch plan met heel wat niveauverschillen. De inkomhal en de garage bevinden zich op het niveau van de straat, de keuken en de eetruimte op een tussenliggend lager niveau, het ingegraven salon et de technische ruimtes op het niveau van het hellende terrein aan de achterkant en de slaapkamers op twee hogere verdiepingen.

De uitbreiding en de verlenging van de twee lagere leefniveaus maakte de creatie van een slaapkamer op de bovenste verdieping mogelijk. Een eerste

panoramisch terras ligt in het verlengde van de keuken en living, een tweede in het verlengde van het salon op het gelijkvloers.

Zowel aan de binnen- als aan de buitenkant van de woning heeft men een lokale steensoort gebruikt, als het ware 'droog' op elkaar gestapeld. Dit geeft de indruk dat er voortgebouwd is op het authentieke metselwerk. De uitbreiding profileert zich als een met hout omhulde doos (Padouk) die zweeft op een beglaasd geheel met aluminium schrijnwerk. Het hout is blootgesteld aan weer en wind alvorens het geplaatst is, zodat het uitzicht (ten gevolge van het verouderingsproces) overal identiek is, ook op de plekken die niet in contact komen met regen.

Het beglaasde gedeelte aan de achterkant richt zich naar de uitgestrekte vallei, terwijl het deel aan de straatkant relatief gesloten is vermits het aanleunt tegen de helling. In het plafond geïntegreerde zonweringen zorgen voor schaduw en verhinderen oververhitting van de achtergevel, die integraal blootstaat aan de zon. Hoewel de woning heel licht en transparant is, bewaart ze een broodnodige intimiteit ten opzichte van de naburige woningen.

Gezelligheid is het kernwoord in de zeer open binnenruimtes. De muren in natuursteen vormen belangrijke decoratie-elementen, zeker wanneer ze opgehelderd worden door een heus lichtspel. De vloer is lichtjes behandeld met een gekleurde coating. Een stijlvol meubelstuk fungeert als borstwering tussen de twee niveaus van de living. De tv-hoek met haardvuur is uitermate knus. Hij loopt over in een ontspanningsruimte die lager ligt dan de keuken met leefgedeelte.

/ Architectenbureau
Thierry Biron Architecte
 rue Houdret 2 – 4430 Ans
 tel. +32 (0)4 225 17 90
www.th-biron.be

/ Projectarchitect
 Thierry Biron

/ Medewerkers
 Benoît Leroy, Pierre Hugues Hansenne,
 Audrey Michel

/ Stabiliteit
 Olivier de Landsheere, BEL
 (Bureau d'étude Lemaire)

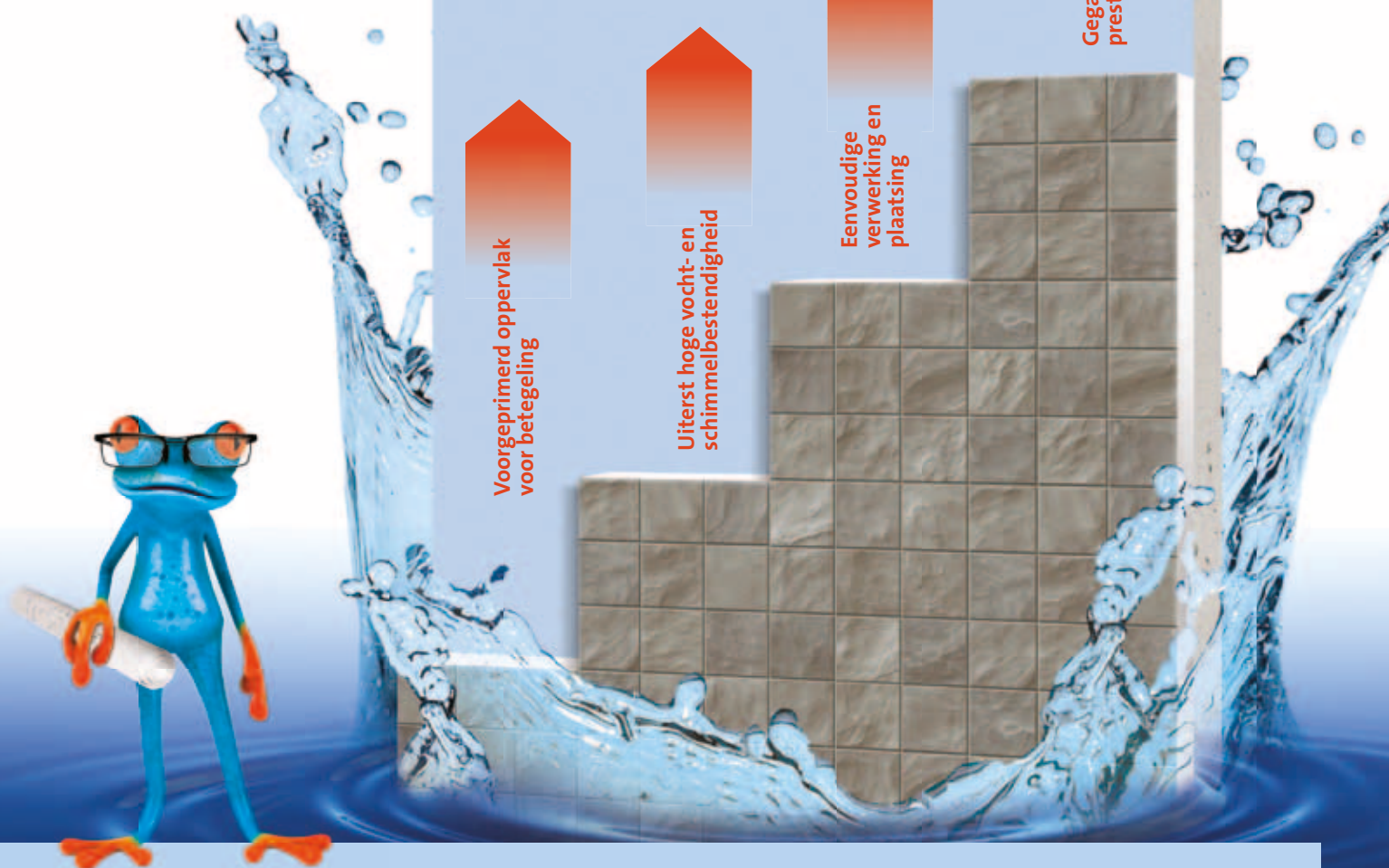
/ Bouwheer
 JM&Flo

/ Aannemer
 Bati-Tendance

/ Foto's
 © Thierry Biron

Glasroc^H OCEAN

een waterbarrière,
geen tijdsbarrière

De Gyproc oplossing voor natte ruimtes

- Hoge vocht- en schimmelbestendigheid
- Voorgeprimerd oppervlak
- Sterk en duurzaam
- Uitstekende prestaties inzake brandwerendheid (klasse A1)
- Droge binnenaafwerking is eenvoudig te plaatsen en zorgt voor snelle ingebruikname
- Gipsplaten zijn oneindig recycleerbaar
- Hoogwaardige en voordelige oplossing in natte ruimtes

SAINT-GOBAIN CONSTRUCTION PRODUCTS BELGIUM NV

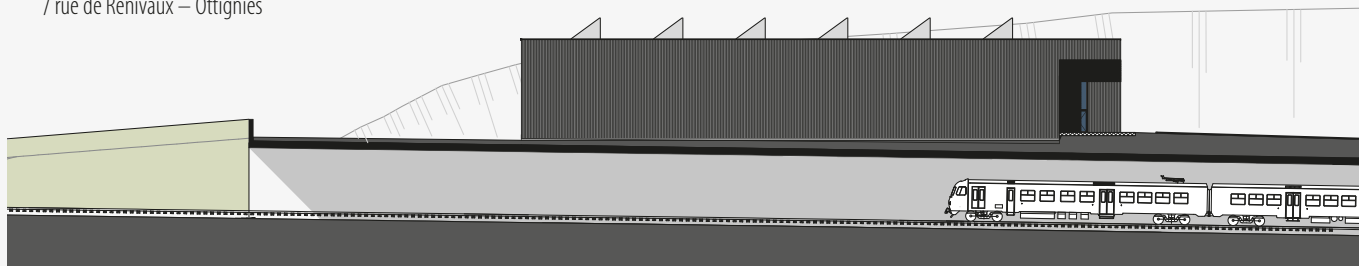
Divisie Gyproc
Sint-Jansweg 9
Haven 1602
B-9130 Kallo
Tel.: +32 (0)3 360 22 11
Fax: +32 (0)3 360 23 80
info@gyproc.be
www.gyproc.be

Tran-sport

sporthal over de sporen in Ottignies

/ Atelier 4d

/ rue de Renivaux – Ottignies

Het programma van het project lijkt zeer alledaags maar dat is het allerm minst: een sporthal van 1650 m² wordt ingeplant op de vloerplaat van de spoorweg die gebouwd werd voor het GEN-netwerk in een plooi van een steile vallei.

Architecturaal concept

De architecten antwoorden op deze strenge randvoorwaarden met een duidelijk en sober ontwerp. Een houten volume wordt op zekere afstand van de weg geplaatst, waardoor een wandeling ontstaat die doorloopt in de beboste zone.

Het gesloten buitenhoutwerk, dat slechts onderbroken wordt aan de ingang, weerspiegelt het binnenvolume: een portiekenstructuur uit gelamelleerd hout, verbonden door houten panelen. Zenitaal licht valt binnen via daklichten in deze binnenstructuur, die volledig uit hout-platen is opgebouwd. Deze daklichten doorklieven de hele structuur en bieden een natuurlijk zacht licht voor de gebruikers. Het project gebruikt voornamelijk de 'vijfde gevel'. De respectievelijke geometrie van de structuur en de daklichten geven een kwaliteit aan het licht dat nog benadrukt wordt door de textuur van het hout.

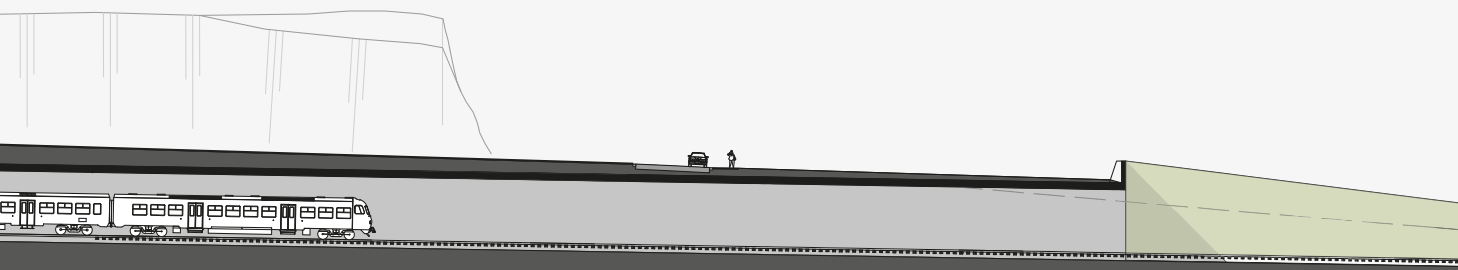
Het project wordt gekenmerkt door een doordachte uitwerking van de verschillende constructieve keuzes, zowel voor het verstijfd houtwerk aan de buitenzijde, de vloerverwarming die aangepast is aan de eisen van sportvloeren, het hout in massieve meerlaagse houtplaten, lami-bois, als het gelamelleerd hout. De verschillende keuzes werden besproken met het oog op een duurzame constructie, rekening houdend met de technische limieten van de site, maar ook vooral met de garantie van een optimaal budget.

Technische concepten en rationeel gebruik van energie

Voor de sporthal van het Christus-Koningcollege in Ottignies werden vernieuwende constructieve technieken ingezet, die het milieu respecteren. Buiten de vloerplaat is het hele gebouw uit hout opgetrokken, bij uitstek een natuurlijk en hernieuwbaar materiaal. Met het houten lattenwerk uit verstijfd epicea wordt een lokaal geproduceerd materiaal gebruikt, echter zonder chemische behandeling. De houtbehandeling gebeurt door verstijving van het materiaal: door het verhitten van het hout zonder additieven.

Dankzij de performante thermische isolatie (ongewoon bij dit type gebouw) kon een vloerverwarming geïnstalleerd worden met een zeer lage basistemperatuur, die zeer zuinig is en als dusdanig aangepast is aan het grote te verwarmen volume. Deze keuze vloeit voort

hout bois
info

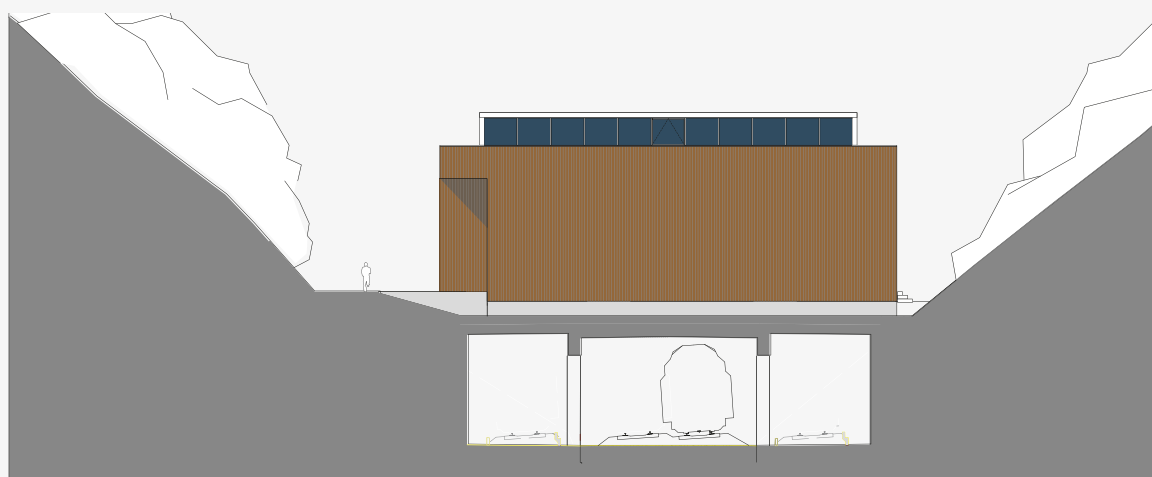

uit een rationeel energieverbruik, de verwarming zit dan ook geconcentreerd in de zones voor de gebruikers.

Ook de natuurlijke lichtinval is zeer bestudeerd. Het natuurlijk licht valt overvloedig binnen, maar de schuine positie van de daklichten vermijdt dat directe zonnestrallen in de sport-hal binnendringen. Het comfort van het spel is uitermate belangrijk, er treedt geen verhitting op, noch verblinding. De kunstverlichting is individueel gemoduleerd, lichtpunt per lichtpunt, om zo het gebruik ervan te minimaliseren.

De integratie van het gebouw in een karakteristieke omgeving van een beboste en steile vallei is daarenboven zeer specifiek.

De verschillende randvoorwaarden, zowel op ecologisch en energetisch vlak als naar financiële impact en de omgeving, bepaalden in sterke mate het ontwerp. Ze hebben het ontwerp mee vormgegeven tot een duurzaam concept met respect voor zijn omgeving.

hout bois
info

/ Architectenbureau Atelier 4d SPRL
avenue Albert 1er – 5000 Namen
tel. +32 (0)81 21 48 20
www.atelier4d.be

/ Studiebureau stabiliteit
Bureau d'études JZH & Partners

/ Bouwheer
Collège du Christ Roi

/ Aannemer
Cobardi

/ Foto's
© Julien Forthomme – www.julienforthomme.be

Easy-Form®

Ervaar de snelheid van efficiëntie in de behandeling van wand- en schouwaansluitingen.

De binnenband van gekroesd aluminium is tot **60% uitrekbaar** en laat toe om Easy-Form in één vlotte beweging over de hele lengte van de dakhelling te plaatsen.

Zeer licht van gewicht voor een beduidend hoger plaatsingscomfort.

De onderzijde is voorzien van een butyleen laag die garant staat voor een **totale en extra-efficiënte hechting** tegen elk constructiemateriaal.

De **extreem soepele** zijkanten verzekeren een makkelijke en precieze verwerking en zijn **hyperresistent tegen scheuren**.

Beschikbaar in **verschillende kleuren**.

Vraag meer informatie bij uw lokale verdeler of bel ons voor meer inlichtingen!

 087/56.10.56

KLOBER

Winnaar Staalbouwwedstrijd 2014
(categorie "Internationale projecten")

De Hovenring Eindhoven

/ Architectenbureau ipv Delft creatieve ingenieurs

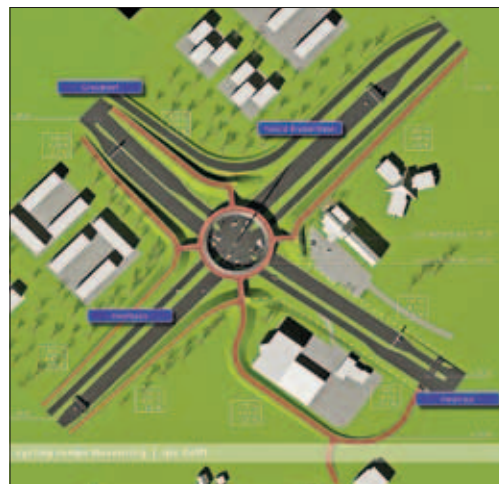
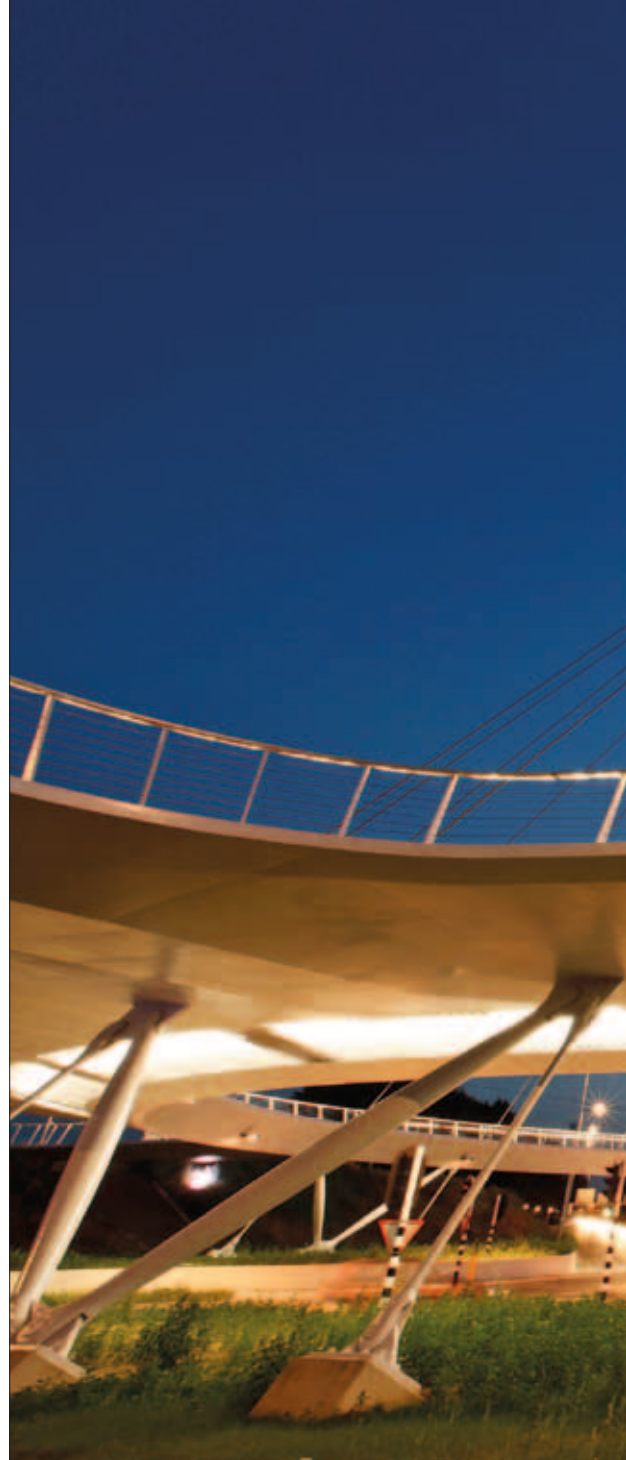
/ Kruispunt Heerbaan — Meerenakkerweg — Eindhoven (Nederland)

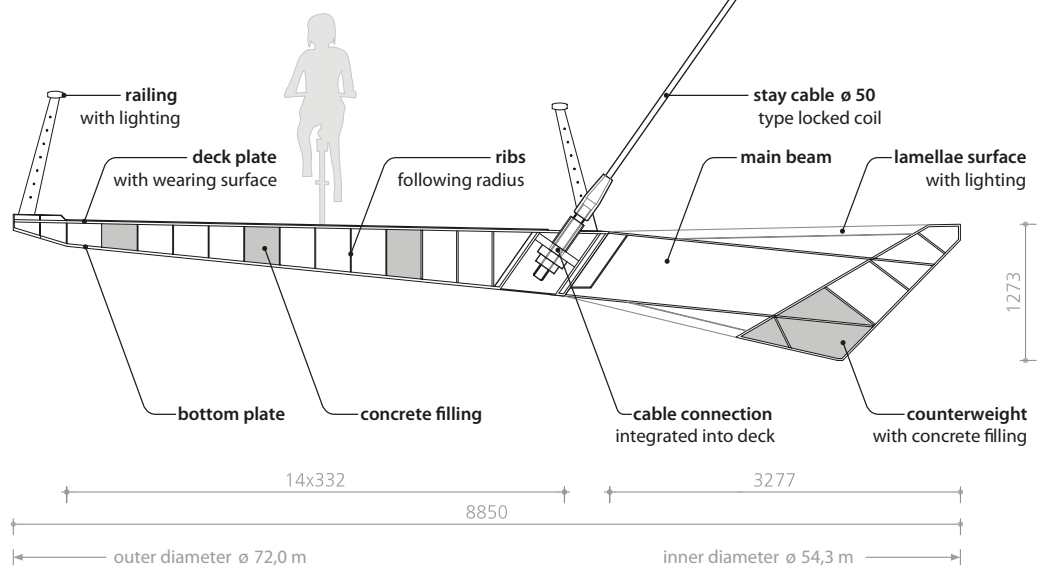
Wie dacht dat verkeersinfrastructuur enkel sober en functioneel kan zijn, doet er goed aan om eens een kijkje te gaan nemen bij onze noorderburen. In Eindhoven bijvoorbeeld, waar de Hovenring sinds de zomer van 2012 grote sier maakt en menig pedaleur de charme een unieke fietservaring bezorgt. De zwevende fietsrotonde werd opgetrokken in staal en vormt met zijn slank brugdek, indrukwekkende pyloon en sfeervolle nachtelijke verlichting een prachtig visitekaartje voor de beroemde Lichtstad.

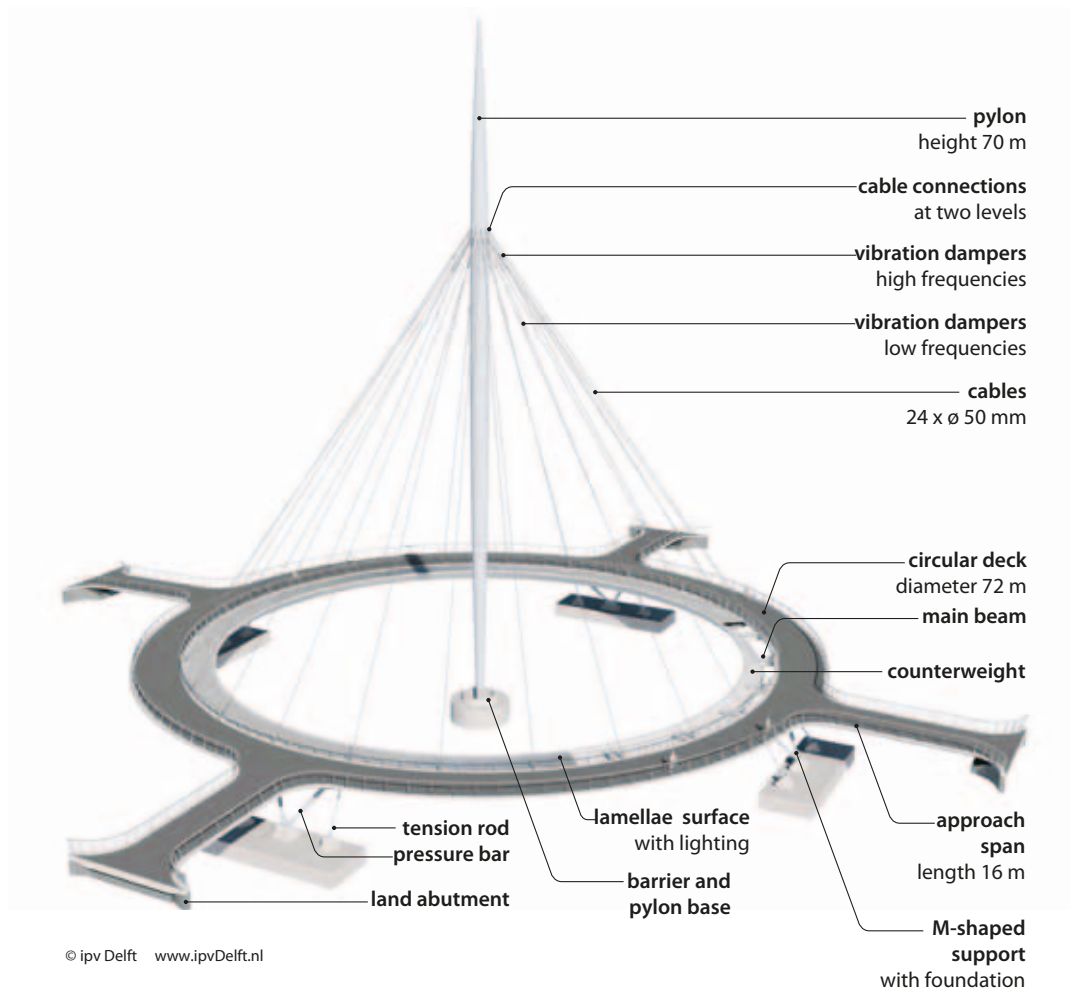
De drukke Heerbaan vormde lang een aanzienlijk obstakel voor voetgangers en fietsers. Een structurele oplossing drong zich op en kwam er in de vorm van een rotonde-op-hoogte die het kruispunt met de Meerenakkerweg volledig overkapt. Het concept van de cirkelvormige pyloonbrug haalde het van de gelijkvloerse kruising en een herinrichting met fietstunnels. De combinatie van esthetiek en verkeerstechnische functionaliteit maakt dat de Hovenring op alle vlakken een icoon is.

De constructie valt op door haar strakke opbouw. Het cirkelvormige brugdek is met 24 tuinen bevestigd aan een zeventig meter hoge pyloon die de toegang tot Eindhoven markeert. De tuinen zijn precies op het evenwichtspunt van het brugdek en de ballastring aan de binnenzijde aangebracht, zodat de brug perfect in evenwicht is. Ook de M-vormige steunpunten ter hoogte van de vier aanbruggen dragen hun steentje bij tot de stabiliteit. Een van de belangrijkste uitdagingen in het ontwerpproces was de ruimtelijke inpassing van de hellingbanen. Enerzijds was de beschikbare ruimte beperkt door de aanwezigheid van de bestaande bebouwing en infrastructuur, anderzijds mochten de hellingbanen naar de rotonde niet te steil zijn voor de fietsers. Vandaar dat het onderliggende kruispunt — dat voordien een rotonde was — verdiept is aangelegd. Zo werd het te overbruggen hoogteverschil voor fietsers en voetgangers anderhalve meter kleiner.

Niet enkel overdag, maar ook 's nachts is de Hovenring een eyecatcher. In het cirkelvormige brugdek is een decoratieve lichtring geïntegreerd. Ook de pyloon is verlicht, en in de handregel zijn ledlijnen aangebracht. Het onderliggende kruispunt wordt dan weer van licht voorzien door een achttal lampen aan de kabels tussen het brugdek en de pyloon en twaalf lampen aan de ballastring. Dit alles zorgt ervoor dat de zwevende rotonde ook bij duisternis indruk maakt en dat hij in al zijn eenvoud toch zeer spectaculair overkomt. De vormtaal van de Hovenring sluit bovendien goed aan bij het nabijgelegen Evoluon en de twee andere landmarks op toegangswegen van Eindhoven: de lichtnaald aan de Beukenlaan en de fontein op het Floraplein.

/ Architectenbureau

ipv Delft creatieve ingenieurs

Oude Delft 39 – 2611 BB Delft (Nederland)

tel. +31 (0)15 750 25 75

www.ipvdelft.nl

/ Medewerkers

Gerhard Nijenhuis, Adriaan Kok, Ivo Mulders,
Niels Degenkamp, Rob Kruizinga, Joost Vreugdenhil

/ Bouwheer

Gemeente Eindhoven

/ Aannemer

Combinatie Hovenring
(BAM Infra en Victor Buyck Steel Construction)

/ Foto's

© Henk Snaterse

De architect en het wetboek economisch recht

Het nieuwe Wetboek economisch recht van 28 februari 2013 heeft belang voor de architect en zijn professionele praktijk.

Het begrip handelaar wordt geleidelijk aan vervangen door het begrip ondernemer.

Zo zal de architect voortaan vervolgd kunnen worden door de Rechtbank van Koophandel.

Het Wetboek groepeerde tal van bestaande wetgeving en heeft betrekking op een belangrijk aantal economische activiteiten.

Het Wetboek bestaat uit 18 boeken die onder meer betrekking hebben op de vrijheid van ondernemen, de algemene verplichtingen van ondernemingen, de mededingingsregels, de prijsbepaling, de betalings- en kredietdiensten, de kwaliteit en veiligheid van producten en diensten, de intellectuele eigendom, het elektronisch economisch recht.

Boek 14 heeft betrekking op de regeling van de marktpraktijken en de bescherming van de consument betreffende de beoefenaars van een vrij beroep. Het Wetboek organiseert een systeem van toezicht en voorziet bijzondere procedures.

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste bepalingen van toepassing op de architecten.

1. Definities

Boek 1 bevat een aantal definities die de architect aanbelangen ; in het bijzonder navolgende definities zijn van belang:

• Onderneming:

"elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die op duurzame wijze een economisch doel nastreeft, alsmede zijn verenigingen."

De architect wordt onbetwistbaar beschouwd als een ondernemer, ongeacht of hij zijn activiteit als natuurlijke persoon of als rechtspersoon uitoefent.

• Consument:

"iedere natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden die buiten zijn handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteit vallen."

Zo zal wanneer de architect, telkens hij zijn diensten uitoefent in het kader van de oprichting van een residentieel gebouw dat niet voor beroepsdoeleinden is bestemd, zijn cliënt, bouwheer, als een consument worden beschouwd, beschermd door de bepalingen van het Wetboek.

• Dienst:

"elke prestatie verricht door een onderneming in het kader van haar professionele activiteit of in uitvoering van haar statutair doel".

• Gedragscode : *"een overeenkomst of een aantal niet bij wettelijke, reglementaire of bestuursrechtelijke bepalingen voorgeschreven regels waarin wordt vastgesteld hoe ondernemingen die zich aan de code binden, zich moeten gedragen met betrekking tot een of meer handelspraktijken of bedrijfssectoren".*

• Werkdagen:

"het geheel van alle kalenderdagen met uitsluiting van de zondagen en wettelijke feestdagen. Als een termijn, uitgedrukt in werkdagen, op een zaterdag afloopt, wordt hij verlengd tot de eerstvolgende werkdag".

Het Wetboek geeft eveneens bijzondere definities in boek 14 met betrekking tot de regeling van de marktpraktijken en de bescherming van de consument betreffende de beoefenaars van een vrij beroep.

Daar vinden we onder meer de definitie van een beoefenaar van een vrij beroep: *"elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die op intellectueel onafhankelijke wijze en onder eigen verantwoordelijkheid een beroepsactiviteit uitoefent die hoofdzakelijk uit intellectuele prestaties bestaat, voorafgaand de vereiste opleiding heeft gevolgd, tot permanente vorming is gehouden, onderworpen is aan een bij of krachtens de wet opgericht tuchtorgaan en geen koopman is in de zin van artikel 1 van het Wetboek van Koophandel".*

2. Algemene verplichtingen van de ondernemingen (boek III)

Boek III bevat een aantal bepalingen met betrekking tot de vrijheid van vestiging, van dienstverlening en algemene verplichtingen van de ondernemingen.

Laat ons in het bijzonder het volgende onthouden:

a. Met betrekking tot de vrijheid van vestiging en dienstverlening: de voorwaarden voor de toegang tot en de uitoefening van een dienstenactiviteit waarvoor een vergunning vereist is.

b. De organisatie van de Kruispuntbank van Ondernemingen en de erkende ondernemingsloketten; de architect is gehouden zich in te schrijven bij de KBO en zijn ondernemingsnummer te vermelden in "alle akten, facturen, aankondigingen, bekendmakingen, brieven, orders en andere stukken uitgaande van handels- en ambachtsondernemingen" (artikel III, 25).

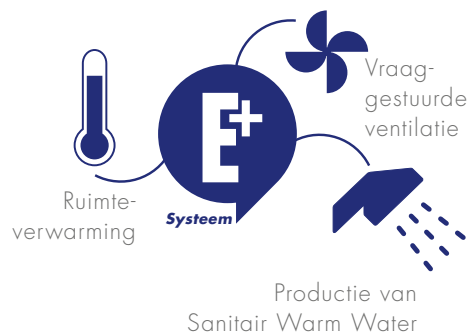
Systeem E⁺® : ventileren en verwarmen in harmonie!

RENSON® Systeem E⁺® is het concept gebouwd rond E⁺ndura, een compact, gebruiksvriendelijk toestel, dat vraaggestuurde ventilatie en warmtepomptechnologie op een intelligente manier met elkaar combineert. De continue maar gecontroleerde ventilatie zorgt voor een goede luchtkwaliteit, terwijl de warmtepomp instaat voor ruimteverwarming en de productie van sanitair warm water. Dit toestel wordt in een hybride opstelling geplaatst met een andere klassieke warmtebron (vb. een condenserende gasketel).

- Warmtepomp met **hoog rendement**
- Ingebouwde **Energy Analyser**
- Voldoet aan de eis voor **hernieuwbare energie**

tot **-37** E-peilpunten
met **E⁺Smartzone**

- c. Elke onderneming dient bepaalde informatie ter beschikking te stellen, bepaald in artikel III, 74, die aan de cliënten moeten worden overgemaakt en gemakkelijk toegankelijk moeten worden gemaakt (artikel III, 75).

Bovendien moet de onderneming, op verzoek van de cliënt, de bijkomende informatie overmaken, bepaald in artikel III, 76.

Elke onderneming heeft de plicht aan te tonen dat aan de eisen voorzien in de artikelen III.74 tot III.77 is voldaan en dat de verstrekte informatie juist is (artikel III, 78).

- d. De ondernemingen moeten een voor de aard en de omvang van hun bedrijf passende boekhouding voeren en de bijzondere wetsvoorschriften betreffende dat bedrijf in acht nemen (artikel III, 82 en volgende).

3. Marktpraktijken en de bescherming van de consument betreffende de beoefenaars van een vrij beroep

- a. Informatie aan de consumenten:

De vrije beroepen worden onderworpen aan bijzondere bepalingen wanneer de diensten worden uitgevoerd ten voordele van een consument (waarvan de definitie door het Wetboek wordt gegeven, zoals eerder gezegd).

De beoefenaar van een vrij beroep dient bijkomende informatie te verschaffen.

Deze informatie, gedefinieerd in artikel XIV.3, moet aan de consument worden overgemaakt alvorens de sluiting van een contract dat geen contract op afstand is of gesloten buiten de normale plaats van uitoefening van het beroep.

- b. Verschillende overeenkomsten:

Het Wetboek onderscheidt drie soorten overeenkomsten met consumenten :

- Binnen de gebruikelijke plaats van beroepsuitoefening gesloten overeenkomsten,
- De overeenkomst op afstand,
- Buiten de gebruikelijke plaats van beroepsuitoefening gesloten overeenkomsten.

In deze twee laatste gevallen geniet de consument een herroepingsrecht.

Wat betreft de contractuele bedingen, bepaalt artikel XIV.18 dat:

"Indien alle of bepaalde bedingen van een overeenkomst tussen een beoefenaar van een vrij beroep en een consument schriftelijk zijn, moeten ze op duidelijke en begrijpelijke wijze zijn opgesteld."

In geval van twijfel over de betekenis van een beding, prevaleert de voor de consument gunstigste interpretatie. . .

Een overeenkomst tussen een beoefenaar van een vrij beroep en een consument kan onder meer worden geïnterpreteerd aan de hand van de beroepspraktijken die er rechtstreeks verband mee houden."

- c. Onrechtmatig beding:

Het Wetboek herneemt een aantal wettelijke bepalingen die reeds bestonden in het kader van de onrechtmatige bedingen (hoofdstuk 5, artikel XIV.49 en volgende). Deze materie kan niet in dit beknopte artikel worden behandeld.

Wij verwijzen naar de hierboven aangehaalde artikelen.

- d. Bestelbon en bewijsstuk:

"Bij verkoop is elke beoefenaar van een vrij beroep verplicht een bestelbon af te geven wanneer de levering van het goed of de verlening van de dienst, of een deel daarvan, uitgesteld wordt en er door de consument een voorschot wordt betaald (artikel XIV.55)."

Hij dient tevens gratis, aan de consument die erom verzoekt, een bewijsstuk af te geven, behalve in geval van de uitzonderingen voorzien in artikel XIV.56 .

- e. Het Wetboek definieert de verboden praktijken, met name de oneerlijke, misleidende of agressieve beroepspraktijken (titel 4, artikel XIV.59 en volgende).

Voormeld overzicht is uiteraard slechts een zeer algemeen overzicht, dat aangevuld moet worden door een aandachtige lectuur van de bepalingen met betrekking tot de beoefenaars van een vrij beroep en in het bijzonder de architect.

De Orde van Architecten en architectenverenigingen zullen ongetwijfeld de beroepsbeoefenaars ter hulp schieten, door te preciseren welke bepalingen verplicht in de architectenovereenkomst moeten worden opgenomen, dan wel welke verboden onrechtmatige bepalingen uit de overeenkomst moeten worden geschrapt.

Het Wetboek is in werking getreden op 9 mei 2014 voor wat betreft Boek III en op 31 mei 2014 voor wat betreft Boek XIV.

Geef uw klanten, en uzelf,

het goede gevoel de juiste keuze te maken!

5

JAAR GARANTIE

 Vaillant

5 goede redenen

waarom uw klanten beter voor de ecoTEC plus kiezen:

- + ze besparen tot 35% op hun gasfactuur
- + ze besparen zo'n €75 per jaar op hun elektriciteitskosten dankzij de hoog rendement pomp
- + ze genieten van een zeer hoog comfort: de comfort back up-functie zorgt ervoor dat de ketel tegen 60% van het vermogen blijft functioneren bij kleine storingen en de aquaPOWER plus functie zorgt ervoor dat ze van een hogere warmwatercomfort genieten.
- + ze kiezen voor een aangenaam toestel: mooi van design en eenvoudig qua bediening
- + ze genieten van een knappe garantie van maar liefst 5 jaar*

* Deze actie is geldig vanaf 1 oktober 2014 tot en met 30 juni 2015.

Vind alle voorwaarden op www.ecoTECplus.be.

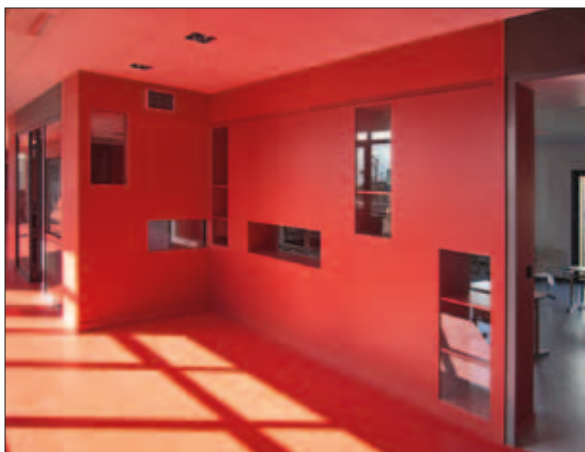
Het goede gevoel de juiste keuze te maken.

Basisschool met open karakter

/ Van Wassenhove Architecten

/ Steensedijk 352 - 8400 Oostende

*Het schoolvoorbeeld van een gebouw dat
de filosofie van zijn bouwheer perfect
weerspiegelt, zo kan je Basisschool Stene in
Oostende gerust omschrijven.
Van een gearticuleerde schoolmuur,
schoolpoort of hoofdingang is geen sprake.
Het beeld van een 'open' school stemt volledig
overeen met de opvoedkundige en educatieve
visie van de directie.*

Eternit

De nieuwe polyvalente zaal vormt de motor van alle activiteiten in Basisschool Stene. Ze bevindt zich centraal op de scholensite en vormt met haar transparante glasgevel een functionele pleinwand langs de centrale speelplaats. Van waar je het schoolterrein ook betreedt, altijd en overal heb je zicht op deze zaal. Om haar polyvalentie te maximaliseren, is ze ingeplant op het gelijkvloers. Aangezien haar glazen gevel grotendeels geopend kan worden, kan ze naadloos aansluiten op de speelplaats. Bovendien kan ze afzonderlijk van de school functioneren en is ze eveneens bruikbaar voor buitenschoolse activiteiten.

De nieuwe klassen zijn ondergebracht op de verdieping van een lang bouwblok langs de Steense Dijk. Het bouwvolume sluit aan op de bestaande klassenvleugel waardoor er onder het nieuwe klassenblok een overdekte speelruimte ontstaat. Elke klas is voorzien van grote glaspartijen die een optimale daglichtinval en een goede visuele relatie met de buitenomgeving garanderen. Elke klas heeft bovendien een eigen terrasje waardoor het gevoel van een 'buitenklas' wordt bekomen. Tussen de klassen en de circulatiezone is er een intermediaire ruimte gecreëerd die kan fungeren als leeshoek, klasbibliotheek, computerhoek, vertelhoek, kast- of opbergruimte, ... Voorts kunnen er ook 'microklassen' worden ingericht, waardoor het mogelijk wordt om geïndividualiseerd onderwijs te organiseren.

Van Wassenhove Architecten streefde naar een maximalisatie van benutbare oppervlakte, belevingswaarde en esthetiek binnen het vooropgestelde budget. Het gebouw is ontworpen vanuit een pragmatische benadering van technische, organisatorische en energetische parameters, wat uiteindelijk resulteerde in een esthetisch en economisch ontwerp.

De minimale eis voor schoolgebouwen is een E-peil van 70, maar de ambities van de directie reikten verder. Door te opteren voor houten wanden met een afwerking in Alterna vezelcementlei, dak en vloer zwaar te isoleren en speciale aandacht te besteden aan de technieken (mechanische ventilatie met warmterecuperatie, recirculatie van ventilatielucht, nieuwe stookinstallatie, aandacht voor zuinige verlichting, ...) is het E-peil teruggeschroefd tot 52.

Eternit

/ Architectenbureau

Van Wassenhove Architecten

Remi Vlerickstraat 21 – 9052 Gent-Zwijnaarde

tel. +32 (0)9 221 67 79

www.vanwassenhovearchitecten.be

/ Bouwheer

Gemeenschapsonderwijs (GO!)

/ Aannemer

Himpe

/ Foto's

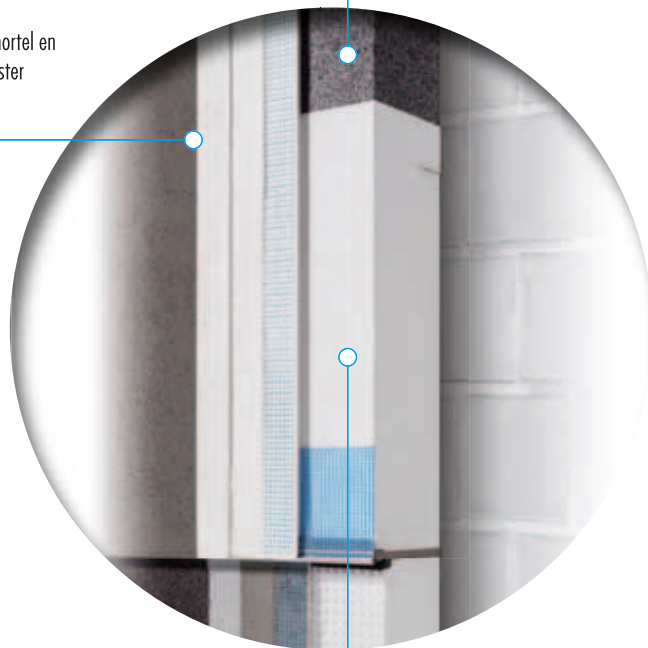
© Van Wassenhove Architecten

ALLES
IN
ÉÉN

TOTAALOPLOSSING VOOR GEVELISOLATIE. Eigentijds in kleur en textuur.

SM 700 PRO

Kleefmortel,
wapeningsmortel en
eindlaagpleister
(3 in 1)

QUIX XL

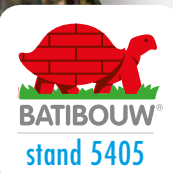
Plintafwerking zonder
thermische brug
geëxpandeerd polystyreen
 $\lambda = 0,035 \text{ W/(m.K)}$

EPS 032

Besparende gevelisolatie,
geëxpandeerd polystyreen met grafiet
 $\lambda = 0,032 \text{ W/(m.K)}$
Ook verkrijgbaar als EPS 035 en EPS 040

Een gezond gebouw met optimale thermische isolatie biedt verschillende voordelen: een gezond binnenklimaat, betere levenskwaliteit, enorme besparingen en een meerwaarde voor het gebouw. Knauf garandeert van sokkel tot dakrand een gevel volledig vrij van bouwknopen.

www.knauf.be

KNAUF

Verontreinigde bodems, wat zijn de gevolgen voor bouw en renovatie?

Aymeric DEVAUX
Manager Bodem Brussel-Wallonië
SGS Belgium
aymeric.devaux@sgs.com

Al enkele jaren bestaan er in het Brussels Hoofdstedelijk en het Waalse Gewest wetgevingen die de omgang met bodemverontreiniging in goede banen leiden. Om onaangename verrassingen in het kader van bouw- en renovatieprojecten en vastgoedtransacties te voorkomen, kan je maar beter anticiperen door een aantal zaken alvast in rekening te brengen. Een kort overzicht van de gewestelijke bepalingen door twee experts.

David BELLINO
Manager Milieu Brussel-Wallonië
SGS Belgium
david.bellino@sgs.com

Waarom een bodemwetgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest?

Sinds 2004 beschikt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over een wetgevend instrument (decreet van 13 mei 2004, betreffende bodembeheer) dat regels bepaalt inzake bodemverontreiniging en de plichten voor eigenaars van vervuilde of vermoedelijk vervuilde gronden en personen die verantwoordelijk zijn voor verontreiniging.

Sinds 1 januari 2010 is er een nieuw decreet met betrekking tot het beheer en de sanering van verontreinigde bodems van kracht (Decreet van 5 maart 2009, betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde gronden). Dit is deze dagen nog steeds van toepassing in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het Bodemdecreet beoogt de voorspelling van bodemverontreiniging, de identificatie van mogelijke bronnen van verontreiniging en de uitwerking van bodemonderzoeken die het bestaan van een mogelijke verontreiniging vaststellen en modaliteiten voor de sanering en het beheer van verontreinigde gronden bepalen. Dit om de eliminatie, de controle, de indijking en het terugdringen van bodemverontreiniging te kunnen garanderen.

Hoe werkt het?

Leefmilieu Brussel (Brussels Instituut voor Milieubeheer – BIM) heeft een inventaris van de verontreinigde bodems opgesteld om dit decreet in werking te kunnen laten treden. De geldende geografische eenheid is het kadastraal perceel. Dit inventaris deelt de percelen op in vijf categorieën van verontreiniging (categorie 0: potentieel verontreinigde percelen, meer bepaald de bodems waarvoor een vermoeden van verontreiniging bestaat, inclusief de percelen waarop een risicoactiviteit plaatsvindt; categorie 1: percelen die de saneringsnormen in acht nemen; categorie 2: percelen die de interventienormen in acht nemen, maar niet de saneringsnormen; categorie 3: percelen die de saneringsnormen niet in acht nemen en waarvoor de risico's toelaatbaar

(geworden) zijn; categorie 4: percelen die de interventienormen niet in acht nemen en die te behandelen of volop in behandeling zijn, namelijk in de studiefase, in saneringsfase of in de fase dat er maatregelen opgesteld zijn om het risico te beheren).

Op die manier moet er – voorafgaand aan elke verkoop van een potentieel verontreinigd terrein – een bodemstudie uitgevoerd worden (Verkennd Bodemonderzoek – VBO) op kosten van de verkoper of de beheerder – bijvoorbeeld wanneer een risicoactiviteit wordt stopgezet. Het VBO dient om de staat van de bodem te bepalen door een eventuele verontreiniging te signaleren. Dit gaat gepaard met een beperkte monsternamen, waarbij onder andere rekening gehouden wordt met de veronderstelde plaats van verontreiniging. De resultaten van de analyse worden getoetst aan de interventie- en saneringsnormen.

Welke gevolgen heeft een verontreiniging?

Als er bij het VBO een verontreiniging gedetecteerd wordt die bepaalde normen overschrijdt, moet er een gedetailleerd onderzoek uitgevoerd worden (GO). Het gedetailleerd onderzoek moet het type verontreiniging vaststellen (eenmalige verontreiniging, weesverontreiniging of gemengde verontreiniging), zodat ook de vereiste behandeling bepaald kan worden ('sanering' of enkel 'risicobeheer'). Een 'sanering' is vereist in geval van 'eenmalige' verontreiniging (een verontreiniging die afzonderlijk waarneembaar is, veroorzaakt door een vervuiler die mogelijk al gekend is). 'Weesverontreinigingen' (niet toe te schrijven aan een vervuiler die mogelijk al gekend is) en 'gemengde verontreinigingen' (veroorzaakt door meerdere personen) zullen in principe onderworpen worden aan een 'risicobeheerprocedure'.

Op basis van de eventuele aanwezigheid van een verontreiniging moeten er specifieke maatregelen getroffen worden. Deze plichten kunnen variëren van de uitvoering van verschillende onderzoeken (gedetailleerd onderzoek, risico-onderzoek) tot de effectieve sanering van verontreinigde gronden (sanering- of risicobeheerproject).

De ontdekking van een verontreiniging kan leiden tot een sanerings- of een risicobeheeroperatie en kan een kost met zich meebrengen die in sommige gevallen hoger oploopt dan de waarde van het goed

Wat zijn de mogelijke gevolgen voor vastgoedtransacties?

Wanneer zich een belastbaar feit voordoet (cfr. Artikel 13 van het Bodemdecreet), bijvoorbeeld als er afstand gedaan wordt van het goederenrecht van een terrein, is de notaris verplicht om het BIM te vragen of het perceel in kwestie is opgenomen in het bodeminventaris. Als dit het geval is, verschaft het BIM een bodemattest (artikel 11). Dit geeft aan tot welke categorie de grond in kwestie behoort en omvat de details van de informatie over de beheerders (indien deze in het bezit zijn van het BIM). Als het terrein tot categorie 0 behoort, zal er een VBO uitgevoerd worden op kosten van de verkoper.

De behandeling van de verontreiniging is afhankelijk van de bepaling van de verantwoordelijke voor de verontreiniging. Zoals hierboven vermeld, is dit op zijn beurt afhankelijk van het type verontreiniging. Met betrekking tot de bepaling van de verantwoordelijke geldt het principe dat de vervuiler betaalt. De eventuele verantwoordelijkheid wordt bepaald in het BVO of ten laatste in het GO. Het type behandeling staat beschreven in onderstaande tabel.

Type verontreiniging	Verantwoordelijke	Type behandeling
Eenmalig (afzonderlijk waarneembaar)	Actuele beheerder, eigenaar, andere geïdentificeerde persoon (indien na 20/01/2005)	Sanering indien na 01/01/1993 ⁽¹⁾
		Risicobeheer indien voor 01/01/1993
Gemengd	Meerdere afzonderlijke vervuilers geïdentificeerd (zie hierboven)	'Solidaire' sanering
	Meerdere niet-afzonderlijke vervuilers geïdentificeerd (zie hierboven)	Risicobeheer
Weesverontreiniging	Beheerder of bij gebrek aan eigenaar (indien na 20/01/2005)	Risicobeheer
	Eigenaar (indien voor 20/01/2005)	

⁽¹⁾ begindatum van de regelgeving inzake milieuvergunningen

De ontdekking van een verontreiniging kan dus leiden tot een sanerings- of een risicobeheeroperatie en kan een kost met zich meebrengen die in sommige gevallen hoger oploopt dan de waarde van het goed. Zulke euvels komen gelukkig weinig voor. Het Bodemdecreet beschermt in elk geval de belangen van de koper van een terrein door de bijhorende plichten af te schuiven op beheerders of eigenaars. De verkoper van een vastgoed blijft titularis van deze plichten tot hij ze – zoals bepaald in het Bodemdecreet – is nagekomen. Belangrijk om weten is dat een derde partij de verantwoordelijkheid met betrekking tot het beheer van de verontreiniging en de bijhorende plichten kan overnemen (artikel 23).

Wat met bouwprojecten?

In projecten waarbij uitgraving van gronden voorzien is, leidt de aanwezigheid van – zelfs lichtjes – verontreinigde gronden tot een meerkost die voortvloeit uit het beheer van die gronden. Deze kosten kunnen oplopen tot een belangrijk bedrag dat best zo vlug en zo goed mogelijk gekend is, zodat ze geïntegreerd kunnen worden in het algemene projectbudget.

Voor de terreinen van categorie 0, 3 en 4 zijn de gegevens met betrekking tot eventuele verontreinigingen en de kosten die ze met zich mee kunnen brengen gekend, gezien de bodemstudies al uitgevoerd of volop aan de gang zijn. De koper of de bouwpromotor kan dus anticiperen op de kosten die verbonden zijn aan de aanwezigheid van verontreinigde gronden.

Bouwpromotoren of eigenaars van terreinen die niet opgenomen zijn in de inventaris kunnen echter voor verrassingen komen te staan, zeker als je weet dat er geen enkel bodemonderzoek hoeft te gebeuren voor een verkoop of een vergunningsaanvraag. Soms worden verontreinigingen pas vastgesteld tijdens de uitvoering van de werken, en in dat geval zijn ze ten laste van de initiatiefnemer van het project. Zelfs als het terrein niet is opgenomen in de inventaris is het dus van groot belang om over te gaan tot (beperkt) onderzoek, zodat je tenminste op de hoogte bent van de bodemkwaliteit en de potentiële beheerkosten van de uitgegraven gronden. Des te sneller deze informatie bekend is, des te beter kan je de kosten managen met het oog op de verdere uitwerking van het project. Eventueel kan je dan zelfs bepaalde aanpassingen overwegen om de verplaatsing van verontreinigde gronden en de afvoer naar grondbehandelingscentra te beperken. Het beheer van die gronden kan eveneens worden opgenomen in het bestek van de werken.

Het is wel zo dat artikel 4 van het Bodemdecreet stipuleert dat elke bodemverontreiniging zo snel mogelijk gemeld moet worden aan de titularis van het goederenrecht en de beheerder van het terrein in kwestie of, wanneer men ze niet kan identificeren, aan het BIM door de persoon of partij die de verontreiniging ontdekt heeft. Als ze weet hebben van een verontreiniging, moeten ook de titularis van het goederenrecht en de partij die een risicoactiviteit uitvoert op terrein in kwestie dit melden aan het BIM.

En in het Waalse Gewest ?

Daar liggen de kaarten enigszins anders. Het decreet inzake bodembeheer van 5 december 2008 (in de volksmond het bodemdecreet genoemd) trad – althans gedeeltelijk – in werking op 6 juni 2009.

Een van de bepalingen die tot op heden nog niet van kracht is, is net die bepaling die een oriënterend onderzoek eist bij de overdracht van een terrein – de eerste van verschillende achtereenvolgende onderzoeksfases, vergelijkbaar met het VBO in Brussel. Nochtans was of is er wel een lijst met risico-opstellingen en/of -activiteiten in dit decreet opgenomen.

Deze maatregel lijkt overigens nooit te kunnen worden toegepast. Een project ter hervorming van het decreet overweegt immers om de vastgoedoverdracht van terreinen niet langer te beschouwen als een belastbaar feit dat resulteert uit de plichten die samenhangen met het bodemdecreet, uit schrik voor het bevriezen van transacties. Deze hervorming is evenwel niet goedgekeurd door de vorige gewestelijke regering. Desalniettemin zullen vastgoedoverdrachten onder het huidige – en vermoedelijk ook onder het toekomstige – beleid ontsnappen aan het bodemdecreet, althans wat de systematische verplichting voor de uitvoering van een bodemonderzoek betreft.

Daarnaast is er het luik informatie. Het in 2008 goedgekeurde decreet voorziet in de samenstelling van een databank met een inventaris van verontreinigde of potentieel verontreinigde sites, gebaseerd op de bodemgegevens waarover de overheid beschikt na uitgevoerde onderzoeken en saneringen en bodemcontrolecertificaten die uitgereikt zijn na de uitvoering van onderzoeken of bodemsaneringen. Deze databank wordt momenteel op punt gesteld en is theoretisch gezien al geldig. Eigenaars en beheerders zouden dan

ook door de gemeenten op de hoogte moeten worden gesteld van de gegevens waarover de gewestelijke overheid beschikt. en zouden de mogelijkheid moeten hebben om hun bemerkingen kenbaar te maken.

Waar zo'n inventaris in Brussel systematisch en relatief snel ontwikkeld werd, maakt de specificiteit van het Waalse Gewest (de omvang van het grondgebied, de diversiteit van de informatiebronnen, veel industriële activiteit, ...) dit proces behoorlijk ingewikkeld en zorgt ze voor een aanzienlijke vertraging, in die mate dat er in het project ter hervorming van het bodemdecreet ingezet wordt op een vereenvoudiging van de procedure ter samenstelling van deze databank. In deze tekst zou worden opgenomen dat de overdracht van elk vastgoed (en niet enkel de 'risicogevallen') samengaat met strengere informatieplichten voor de verkoper. Dit omvat onder meer de verplichting om een verklaring omtrent de staat van de bodem te bezorgen en een uittreksel uit de bodemdatabank bij te voegen, op vraag en ter betaling aangeleverd door de overheid – zoals dat al gebeurt in het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze databank zou dus van informatieve aard zijn, zou geleidelijk aan vervolledigd en aangepast worden en zou dus niet meer zo nodig gevalideerd moeten worden alvorens in werking te treden.

Wat als er geen verplichtingen gelden?

Met het oog op **bouwprojecten** heeft een bodemonderzoek – zoals hierboven vermeld – voornamelijk tot doel om de eventuele aanwezigheid van verontreinigde gronden te bepalen en ze in het beste geval te vertalen in cijfers, zodat de extra kosten die samenhangen met het beheer van die verontreinigde gronden kunnen worden ingeschat.

Als het om **vastgoedtransacties** gaat, is het eerder zaak van een niet-verontreinigde site te kopen of te verkopen die respectievelijk net voor of net na het afsluiten van de transactie verontreinigd blijkt te zijn. Zonder ons te verliezen in een gedetailleerde studie van de aansprakelijkheden en de mogelijkheden die voorhanden zijn om het probleem in dit stadium op te lossen, is de centrale vraag in dit verband hoe je zulke precieze situaties zo veel mogelijk kan vermijden.

Op termijn zal de bodemdatabank informatie over heel wat terreinen bevatten. Maar tot het zover is, zullen veel transacties betrekking hebben op zogeheten propere sites die in wezen toch verontreinigd zijn. Om welke types verontreiniging kan het zoal gaan? De mogelijkheden zijn legio: ondergrondse of bovengrondse koolwaterstoftanks, lokale of regionale spoordijken die zware metalen bevatten, afval dat onder de grond verstopt is, bezinksels die resulteren uit luchtvervuiling van industriële activiteiten in het verleden of simpelweg verspreiding van assen en restanten die voortkomen uit de verbranding van hout in huishoudkachels...

In geval van twijfel omtrent de mogelijke oorsprong van een verontreiniging is het het dan ook mogelijk om dit te laten onderzoeken, hoewel dat absoluut niet verplicht of noodzakelijk is. Als je je wendt

**Bij twijfel is het dus altijd
aangewezen om de
eventuele aanwezigheid van
verontreinigingen en hun
exacte aard te verifiëren.**

tot een expert, ben je zeker van een exhaustief onderzoek en kan je profiteren van de ervaring die men in tal van vorige onderzoeken heeft opgedaan. Het bestaan van een mogelijke bron van verontreiniging zegt echter lang niet alles. De verontreiniging die een terrein kan aantasten, varieert sterk van geval tot geval. De graad van verontreiniging kan bepaald worden door het nemen en analyseren van bodem- en grondwaterstalen. De resultaten worden vervolgens vergeleken met de normen die bepaald zijn in het bodemdecreet, om zo te bepalen of de eventuele verontreinigingen corresponderen met het huidige gebruik van de site.

Bepaalde verontreinigingen die geen enkel gezondheidsrisico inhouden omdat ze zich onder de funderingen van een woning bevinden (zoals het merendeel van de zware metalen), kunnen bijvoorbeeld wel problemen veroorzaken bij de aanleg van een tuin of een moestuin. Behalve met de gezondheidsrisico's en de overeenstemming tussen de staat van gronden en hun actueel gebruik, moet je ook rekening houden met de kwaliteit van gronden die zich in de invloedssfeer van het aangekochte terrein bevinden en waar eventuele werken op termijn gepaard kunnen gaan met uitgravingen. Als deze gronden ook maar een kleine concentratie aan verontreinigde stoffen bevatten, is het — zoals hierboven vermeld — mogelijk dat je ze niet vrij mag hergebruiken en dat ze moeten worden afgevoerd naar een behandelingscentrum... Hetgeen de kosten van een toekomstig project aanzienlijk kan opdrijven.

Bij twijfel is het dus altijd aangewezen om de eventuele aanwezigheid van verontreinigingen en hun exacte aard te verifiëren. De afname van monsters en de analyse ervan door een expert zullen een project of een transactie enigszins vertragen, maar geven anderzijds wel inzicht in een delicate problematiek die — zeker als ze pas in een latere fase ontdekt wordt — moeilijk af te handelen is. Dit soort diagnostiek kan overigens net zo goed wél snelle resultaten opleveren (monsternames en analyses die met prioriteit behandeld worden) en garandeert hoe dan ook de exhaustiviteit van het onderzoek.

In sommige gevallen kan één enkel staal dat in het midden van de moestuin genomen wordt door de verkoper of de koper zelf volstaan. In andere gevallen kan een uitgebreider onderzoek met meerdere proefboringen nodig zijn. Hoe dan ook is het advies van een expert die niet-bindende aanbevelingen kan doen altijd nuttig.

Wie betaalt dan de rekening?

Wanneer er geen sprake is van een wettelijke verplichting om een bodemonderzoek uit te voeren, is dit een vraag zonder eenduidig antwoord. Naargelang de omstandigheden zullen promotor, koper of verkoper meer of minder geneigd zijn om de kosten op zich te nemen. Als de kandidaat-koper het onderzoek op zijn kosten laat uitvoeren, zullen de resultaten eventueel verloren gaan als de transactie uiteindelijk toch niet zou doorgaan en zal de huidige eigenaar niet beschikken over deze (belangrijke) gegevens. Omgekeerd kan een onderzoek dat vooraf op eigen initiatief door de verkoper wordt uitgevoerd als ontoereikend worden beschouwd door de kandidaat-koper. In een ideale situatie wordt er een gefundeerd onderzoeksprogramma uitgewerkt waarvan de kosten — althans in eerste instantie — gedeeld worden door beide partijen, met de mogelijkheid om de verdeling van de kosten te herbekijken in het geval van realisatie of annulatie van het geplande project of de voorziene transactie.

SGS

SGS, erkend expert inzake bodemverontreiniging

Vanuit zijn vestigingen in Brussel, Gembloux en Luik kan SGS zowel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als in het Waalse Gewest interveniëren. SGS beschikt over de nodige erkenningen inzake de expertise in bodemverontreiniging. Ons polyvalent team dat opereert in Franstalig België telt meer dan vijftig medewerkers. De ervaring van onze ploegen maakt het mogelijk om alle stappen in het onderzoek en de eventuele sanering van verontreinigde sites te begeleiden en uit te voeren: van historisch onderzoek tot bepaling van de finale staat van de bodem na afronding van de werf. Naast begeleiding bij de verschillende administratieve stappen, kan SGS u eveneens adviseren met betrekking tot de beste methodes inzake onderzoek en werfopvolging, kan het samen met u de verschillende mogelijkheden tot sanering onderzoeken, het bestek voor de sanering samenstellen en integreren (in het algemeen bestek) en u helpen om de aannemer te kiezen die uw projecten het best zal managen. Uw wensen en eisen inschatten, de exacte omstandigheden schetsen die u te wachten staan en praktische, toegespitste en betrouwbare oplossingen voorstellen: dat is de dagelijkse uitdaging van SGS in elk van deze vakgebieden.

SGS BELGIUM SA

Environmental Services

Parc Crealis - rue Phocas Lejeune 4

5032 Gembloux (Les Isnes)

tel. +32 (0)81 715 160

be.envi.services@sgs.com - www.sgs.com/environment

Leven in een kasteel

Restauratie en transformatie tot seminariecentrum

/ Architectenbureau Burnon SPRL

/ rue Félix Lefèvre 24 - 6900 Hargimont (Marche-en-Famenne)

Aan de rand van het kleine dorpje Hargimont laat dit tijdloze kalksteenvolume zich stap voor stap ontdekken. De imposante massa van dit middeleeuws kasteel, die een toren uit de dertiende eeuw en vier vleugels uit de zeventiende eeuw omvat, is volledig omringd door grachten. De oude hoeve dateert eveneens uit de zeventiende eeuw. Aangezien de twee gebouwen geklasseerd zijn als historische monumenten, gebeurden de architecturale ingrepen in nauw overleg met het departement Erfgoed van de Waalse overheid.

In dit restauratieproject is de indrukwekkende historische context op subtiële wijze gecombineerd met een broodnodige hedendaagse (her)inrichting. Het geheel is getransformeerd tot een seminarie- en congrescentrum, wat maakt dat de oude stenen ook in de toekomst zullen gedijen in een serene omgeving.

Alles moest 'licht' en 'discreet' uitgewerkt worden om authenticiteit en moderniteit te kunnen verenigen. De buitenkant van de hoeve heeft haar massieve, gesloten karakter bewaard. Aan de binnenkant vermengen de originele materialen zich met glad beton, glas, licht en staal. Dit geeft de grote zalen een warm karakter.

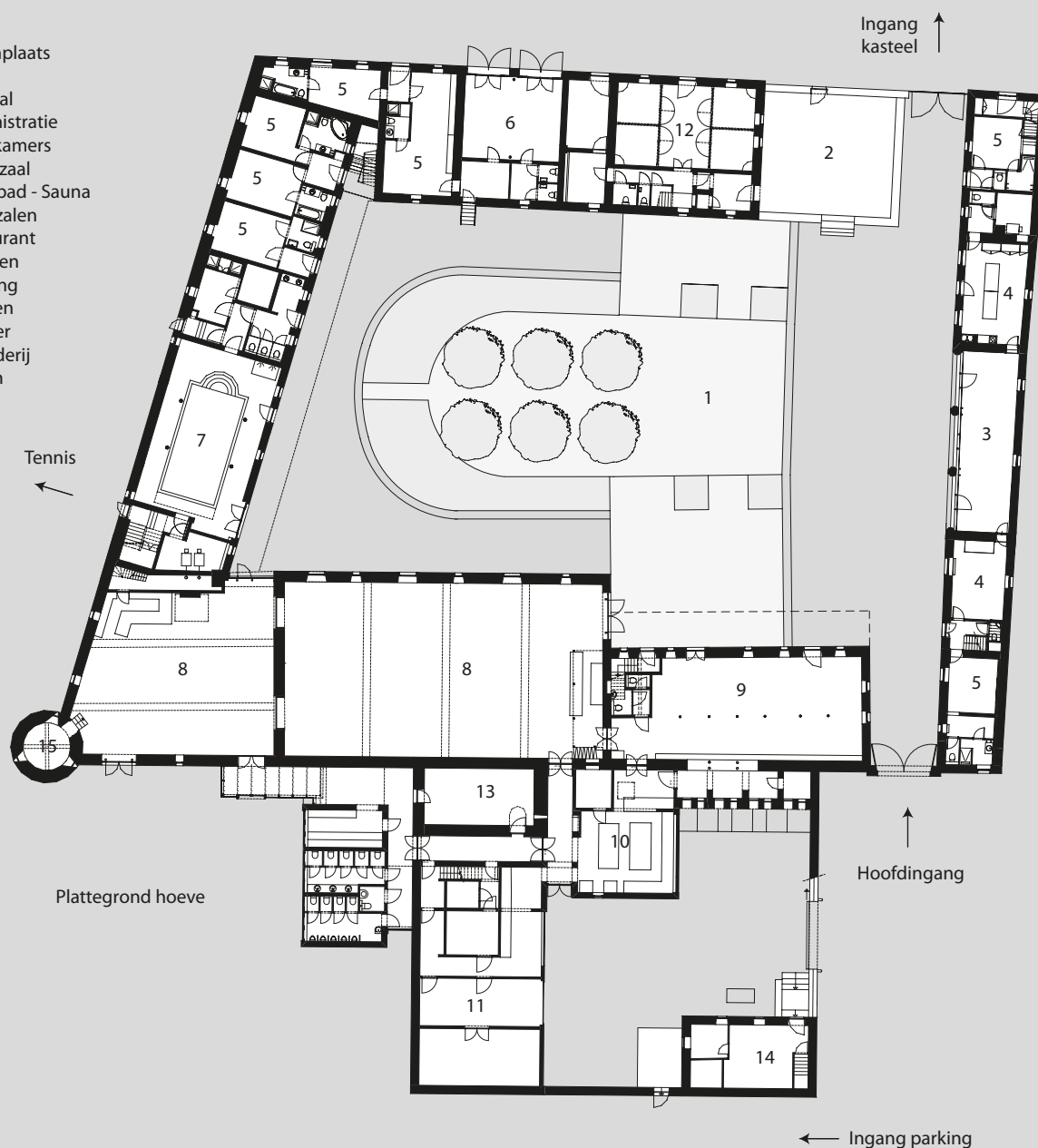
Het interieur van de prachtige grote vertrekken op het gelijkvloers van het kasteel is in ere hersteld. De slaapkamers zijn ingericht op de verdiepingen van het kasteel en de hoeve. De conferentiezalen bevinden zich in de eigenlijke kasteeltoren en de oude hooizolders. En tot slot is er – bij wijze van apotheose – de business lounge in de top van de toren, op meer dan 22 meter hoogte en met een onvergetelijk zicht op tuinen en bossen.

De parking, die zich op een zekere afstand van het kasteel bevindt, maar wel rechtstreeks toegang geeft tot de grote zalen van de hoeve, is zo ontworpen dat de gestationeerde voertuigen niet zichtbaar zijn vanaf het kasteel en de weg ernaartoe. Op deze manier komen de bijzondere gebouwen extra tot hun recht. De steenkorven, de hagen, de bomen en de indirecte verlichting (speciaal ontworpen door het architectenbureau) structureren de buitenruimte op een natuurlijke manier en interageren met de massieve volumes van de geklasseerde gebouwen.

Op het centrale gedeelte van de binnenplaats van de hoeve zijn natuurlijke materialen op een nieuwe manier geïnterpreteerd: een houten bekleding tegen oude straatstenen, een tuin met grasachtigen, ...

De gebouwen zijn een privaat eigendom dat niet zomaar te bezoeken is, maar het terrein errond vormt regelmatig het decor voor publieke activiteiten zoals de lancering van de Waalse Erfgoeddagen in 2010 en de eerste Design Exhibition and Retail-beurs.

- 1 - Binnenplaats
- 2 - Terras
- 3 - Onthaal
- 4 - Administratie
- 5 - Slaapkamers
- 6 - Kleine zaal
- 7 - Zwembad - Sauna
- 8 - Grote zalen
- 9 - Restaurant
- 10 - Keuken
- 11 - Berging
- 12 - Stallen
- 13 - Kelder
- 14 - Smederij
- 15 - Toren

/ Architectenbureau

Burnon SPRL

société civile multiprofessionnelle d'architectes
rue des Armoiries 11 bus 3 - 6900 Marche-en-Famenne
tel. +32 (0)84 31 67 14
www.burnon-architecture.be

/ Projectarchitect

Etienne Burnon

/ Architect eerste fase (werken kasteel)

Renaud Storm van Leeuwen

/ Architect tuin hoeve

Tom de Witte

/ Stratigrafisch onderzoek interieur kasteel

Fanny Cayron

/ Studie landschap/parkings/binnenplaats hoeve

spri Burnon

/ Stabiliteit / speciale technieken

David Verscheure

/ Bouwheer

Tijs Blom Beheer BV

/ Aannemers

Noël Gée (metselwerk)

Ronveaux (restauratie stenen en versteviging structuren)

Michel Mercy (daken hoeve)

Hallooy (buiteninrichting hoeve)

/ Foto's

© Etienne Burnon

Grand Prix d'Architecture de Wallonie 2015

De inschrijvingen zijn geopend

De Waalse Architectenunie kondigt u met veel plezier de lancering van de Grote Prijs van de Waalse Architectuur 2015 aan.

Na de edities van 2010 en 2012, waarbij maar liefst 450 mooie projecten zijn verzameld, lanceren de UWA en het Maison régionale de l'Architecture et de l'Urbanisme een nieuwe oproep aan architecten en architectenbureaus.

Zoals in de vorige edities maakt de Grote Prijs van de Waalse Architectuur 2015 een onderscheid tussen vier categorieën met publieke of private, nieuwe of gerenoveerde realisaties in Wallonië:

- niet-residentiële publieke of private realisaties
- individuele woningen
- collectieve woningen
- publieke of private openbare ruimte, kunstwerken

De Grote Prijs van de Waalse Architectuur wordt door een jury toebedeeld aan projecten die:

- zich situeren op Waals grondgebied
- gerealiseerd zijn door architecten die niet verbonden zijn aan Belgische of buitenlandse onderwijsinstellingen
- ten vroegste zes volledige jaren voor de lancering van de wedstrijd voltooid zijn, oftewel projecten die na februari 2008 opgeleverd zijn

Net zoals in 2010 en 2012 zullen de genomineerden en de laureaten geselecteerd worden door een internationale jury

En net zoals bij elke editie van de Grote Prijs van de Waalse Architectuur wordt er een rijkelijk geïllustreerd, 170 pagina's tellend boek van zeer mooie makelij uitgegeven om de winnende projecten, de eervolle vermeldingen, de genomineerden en een selectie outsiders aan u voor te stellen. Ook naar aanleiding van deze editie zal er zo'n boek verschijnen. U ontvangt een gratis exemplaar als u zich met een of meerdere realisaties kandidaat stelt.

De inschrijvingen zijn geopend vanaf 27 februari. Inschrijven is mogelijk tot 30 juni 2015

Noteer alvast in uw agenda dat de uitreiking van de Grote Prijs van de Waalse Architectuur plaatsvindt op 23 september 2015, en dat in het prestigieus kader van het nieuwe congrescentrum in Bergen, het MICX, een werk van Daniel Libeskind.

Inschrijven kan via www.uwa.be

Alle verdere info is te verkrijgen op het nummer 081.28.05.43.

PROMAPAIN®-SC3

verf voor het brandwerend beschermen van betonnen constructies

Onlangs heeft Promat in België de brandwerende verf PROMAPAIN®-SC3 op de markt gebracht, met de bedoeling om als eerste een oplossing te kunnen bieden voor het brandwerend beschermen van betonnen constructies.

Intumescerende verf wordt al jaren gebruikt voor de bescherming van stalen constructies tegen brand. Vanaf een bepaalde temperatuur, die per product kan variëren, schuimt de verf op en vormt zo een isolerende laag ter bescherming van het staal.

Met brandwerende verf is het ook mogelijk om betonconstructies, die bijvoorbeeld naar aanleiding van een renovatie niet de nodige brandweerstand bieden, te beschermen tegen brand. Het werkingsprincipe is hetzelfde als bij staalconstructies. Het is echter wel zo dat we ons niet kunnen baseren op dezelfde brandproefrapporten of classificatiedocumenten.

Voor betonbescherming dient het product getest te worden conform de Europese Norm EN 13381-3. Het komt erop neer dat men de volgens de norm opgelegde betonnen balken en vloerplaten beproeft met een minimale en een maximale beschermingsdikte. Uit de resultaten volgt een analyse die aanleiding geeft tot waarden in termen van "equivalente betondikte".

In de praktijk betekent dit dat er volgens de Eurocodes bepaald wordt welke betonafmetingen en betondekking er noodzakelijk zouden zijn om die bepaalde betonstructuur een bepaalde brandweerstand te bezorgen. De ontbrekende betondikte wordt dan via de tabel omgezet in een equivalente dikte van brandwerende verf.

Voor het aanbrengen van de verf op een betonnen ondergrond dienen er bepaalde maatregelen in acht genomen te worden. Het betonoppervlak moet proper zijn en ontdaan van vuil en vet alvorens de verf kan worden aangebracht. Het aanbrengen van een primer is in principe niet noodzakelijk. Eventueel moet het beton eerst gezandstraald worden om alle onzuiverheden te verwijderen.

De diktemetingen verschillen wel van die voor toepassingen op stalen ondergronden. De noodzakelijke diktes, die in de rapporten zijn vermeld, zijn droge laagdiktes (DFT of Dry Film Thickness). Om deze te bereiken dient er een overdikte te worden aangebracht, nl. de natte laagdikte (WFT of Wet Film Thickness). In de praktijk wordt het verbruik per m² bepaald om de WFT aan te brengen. Wij raden de plaatsingsfirma aan om het verbruik te registreren. Indien de verf wordt toegepast in vochtige omstandigheden of op plaatsen waar er risico is op beschadiging, dient er een beschermende afwerkingslaag te worden aangebracht. De fabrikant kan hierover de nodige informatie verschaffen.

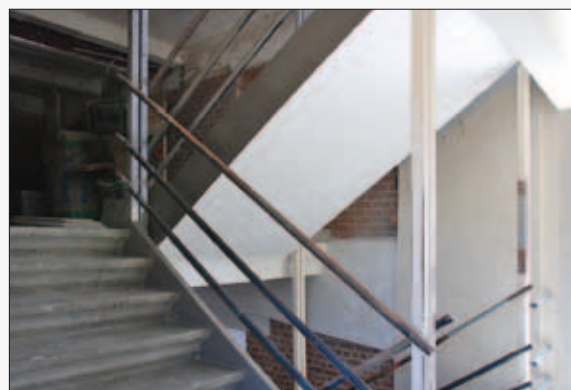
Dankzij de internationale expertise van Promat en in samenwerking met onze technisch adviseurs in België slaagden we erin om op korte tijd twee mooie projecten te realiseren met PROMAPAIN®-SC3.

Ieder zijn Huis

"Ieder zijn Huis" is een renovatieproject te Evere, waar de trap brandwerend werd beschermd met PROMAPAIN®-SC3. Dit avant-gardistische sociale woongebouw is van de hand van Architect Willy Van Der Meeren en werd gebouwd tussen 1952 en 1961.

Vandaag is dit wooncomplex echter toe aan een zeer doorgedreven renovatie. De technische installaties zijn verouderd en ook de badkamer- en keukeninrichting zijn ontoereikend. Ook de akoestiek beantwoordt niet meer aan de hedendaagse eisen. Het gebouw moet wegens de ingrijpende renovatie voldoen aan dezelfde eisen inzake brandveiligheid als een nieuwe hoogbouw. Hiervoor moet de brandwerendheid van de vloeren van 45 minuten (bestaande toestand) opgewaardeerd worden naar 1 uur, moeten de wooneenheden gecompartmenteerd worden en moet er een vlamscherm van 1 meter gecreëerd worden tussen de ramen in de gevels.

ir. Arch. Jan de Moffarts van het architectenbureau Origin uit Brussel contacteerde onze specialist voor brandwerende verf en spuitmortel Leen Vancoillie, omdat ze ook zochten naar een oplossing voor het brandwerend beschermen van de twee trappen in het gebouw. "Wij hadden in het verleden reeds contacten met Origin," zo zegt Leen. "Zij zijn namelijk gespecialiseerd in de renovatie en vooral restauratie van gebouwen. Het realiseren van

Brandwerende bescherming van de trapbomen en de onderzijde van de trap voor 60 min. met PROMAPAIN-SC3

Brandwerende bescherming voor 120 min. van de betonnen vloer met PROMAPAIN-SC3

brandbescherming in zulke gebouwen is meestal vrij complex, aangezien de originele en historische elementen intact moeten blijven. Ook in dit gebouw stelde zich hetzelfde probleem, namelijk het behoud van het originele uitzicht van de traphal en de zeer beperkte ruimte tussen de trappobomen. Samen met de verschillende bouwpartners, meer bepaald de architect, de bouwheer en de aannemer, werden de verschillende mogelijkheden voor het brandwerend beschermen van het trappencomplex (plaatmateriaal, spuitmortel of verf) bestudeerd. Vrij snel kwamen zij tot de conclusie dat de toepassing van brandwerende verf hier de ideale oplossing biedt. Het feit dat de brandwerende verf in dit geval de oplossing is met het laagste gewicht, het mooiste resultaat op esthetisch vlak en vooral de oplossing die de minste plaats inneemt, heeft de keuze voor dit product beïnvloed."

Voor het bepalen van de juiste beschermingsdikte nam Promat contact op met Prof. Franssen van de Universiteit van Luik en met het I.S.I.B.

Prof. Franssen maakte een uitgebreide studie van de bestaande brandweerstand van de trappen. Op basis van deze gegevens en onze rapporten voor het toepassen van PROMAPAIN-SC3 op beton, stelde I.S.I.B. een werfadvis op, dat bepaalt dat er 2000 micron PROMAPAIN-SC3 diende te worden aangebracht.

De PROMAPAIN-SC3 werd door de firma Bilfinger Industrial Services, in drie lagen deels met een airless spuitmachine, deels met de borstel met de juiste dikte aangebracht om de benodigde brandweerstand van 60 minuten te bekomen.

Les Terrasses du Bois

Ook bij de verbouwing van een kantoorgebouw tot woonzorgcentrum & serviceflats "Les Terrasses du Bois" in Watermaal-Bosvoorde werd gekozen voor

PROMAPAIN-SC3. Dit project wordt gerealiseerd door de architectenbureaus Urban Platform en Henne & C° in opdracht van Patrimmonia Coccinelle en zal geëxploiteerd worden door de groep Armonea, een bedrijf dat zeer actief is in de zorgsector.

Voor dit project werd Promat gecontacteerd door een van onze klanten, het installatiebedrijf KBS.

"Het probleem in dit gebouw waren de bestaande betonnen vloeren op de benedenverdieping, die niet voldeden aan de vereiste brandweerstand van 120 minuten," zo vertelt Adrien Leclercq, onze technisch adviseur voor de regio Brussel. "Ter plaatse stelden we ook vast dat de betonnen vloer zeer moeilijk bereikbaar was door het grote aantal nutsvoorzieningen zoals buizen voor de waterleiding, de centrale verwarming en elektriciteitskabels. In samenspraak met Leen werd daarom de oplossing met PROMAPAIN-SC3 naar voor geschoven. Leen berekende dat een laagdikte van 1360 micron PROMAPAIN-SC3 zou volstaan voor het behalen van de vereiste brandweerstand van 120 minuten."

Het team van de firma KBS was zeer enthousiast over de verwerking van PROMAPAIN-SC3. Zij waren vooral enthousiast over de goede verwerkbaarheid van het product. Dit is te danken aan het feit dat ons product geen vezels bevat. Het gaat ook om een watergedragen verf (bevat geen solventen), wat het werken in kleine en slecht geventileerde ruimtes een stuk comfortabeler maakt.

De foto's van beide projecten illustreren zeer goed de talrijke voordelen van brandwerende PROMAPAIN-SC3 verf bij het opwaarderen van de brandwerendheid van bestaand beton.

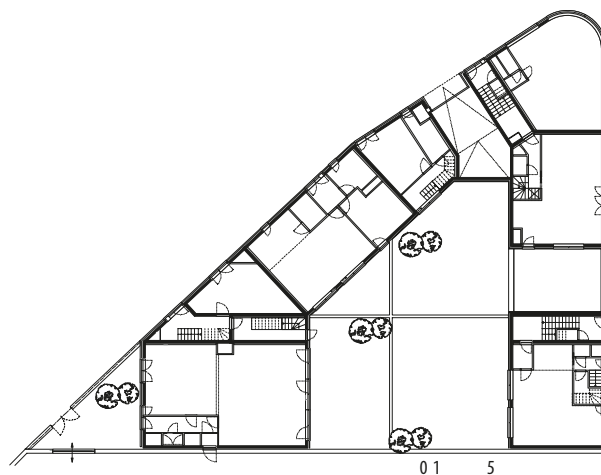

Kruisende blikken in de Noordwijk

/ JAVA Architecten/s

/ Helihavenlaan / Antwerpsesteenweg, 1000 Brussel

Dit nieuwbouwproject in de Brusselse Noordwijk bevindt zich in een omgeving met diverse schalen en sferen: sporadische hoogbouw, resten van industriële complexen gelinkt aan de haven en het stedelijk weefsel van de Antwerpsesteenweg. Om het driehoekige perceel af te sluiten werd er geopteerd voor een doorlopend gebouw dat zich rond een groene binnenkoer wentelt. Ruime gevelopeningen in de twee bouwvleugels verlichten het massieve baksteenvolume en creëren mooie zichten op het groene binnengebied en de skyline van de Noordwijk.

Het vier verdiepingen hoge Helihaven-gebouw groepeerde verschillende functies. Het omvat vijftien collectieve woningen, een commerciële ruimte en een polyvalente zaal. Elke woning heeft een goed georiënteerd terras of tuin. De verschillende afmetingen van de wooneenheden laten een divers huurderspubliek toe. De commerciële ruimte doet dienst als 'baken op de hoek' en benadrukt de aanwezigheid van het gebouw. Een kleine tuin vormt een informele ontmoetingsplek voor de bewoners en de gebruikers van het aanpalend sport- en cultureel centrum Noordpool.

Het gebouw is ingeplant tegen de rooilijn, waardoor de beschikbare ruimte op het perceel optimaal benut wordt. Om de intimiteit van de twee vleugels te waarborgen en de privacy van de bewoners te verzekeren, verspringen ze ten opzichte van elkaar (een halve bouwhoogte). Hierdoor profiteert de ondergrondse parking van natuurlijke daglichttoetreding. De sobere, maar markante gevel van het gebouw is ontworpen met respect voor het gabarit van de aanpalende gebouwen. Grote openingen zorgen ervoor dat de bakstenen massa niet te robuust overkomt in het straatbeeld. Het project ontwikkelt een hedendaagse visie en stijl, die onder meer via het specifieke kleurgebruik en de keuze voor baksteen rekening houdt met de aanwezige architecturale karakteristieken in de buurt.

Ook op het vlak van duurzaamheid is dit een vooruitstrevend project. Het Helihaven-complex is een laagenergiegebouw (K28, E50). De energiebehoefte is berekend met de PHPP-calculatiesoftware. De milieu-impact van de materialen werd grondig geanalyseerd. Dit heeft onder meer geleid tot het gebruik van minerale wol voor de isolatie van de gevels. Het gebouw is uiterst luchtdicht en uitgerust met een dubbelstroomventilatiesysteem. Zware betonnen constructieblokken en kalkzandsteen verzekeren de thermische inertie. Zonnecollectoren produceren warm water, terwijl een gemeenschappelijke gascondensatieketel instaat voor de verwarming van de appartementen. Extensieve groendaken bufferen het regenwater.

/ Architectenbureau JAVA Architecten/s

Foppenstraat 10A – 1070 Brussels

tel. +32 (0)2 527 41 80

www.java-archi.com

/ Medewerkers

Julien Tregarot, Céline van Lamsweerde
en Annelies Augustyns

/ Studiebureau stabiliteit

UTIL

/ Studiebureau technieken

MK Engineering

/ Bouwheer

Grondregie Stad Brussel

/ Aannemer

De Brandt

/ Foto's

© JAVA Architecten/s en Tim Van de Velde

beroepsvereniging
voor
architecten

BVA

Editorial Voorzitter

Bij de start van het nieuwe jaar kijken we ook graag even terug naar het voorbije jaar. 2014 was voor BVA een uitzonderlijk uitdagend jaar dat in het teken stond van vernieuwing en verjonging.

Intern zijn er een aantal wijzigingen gebeurd, waardoor we sterker naar buiten kunnen komen en intern beter georganiseerd zijn.

Zelf ben ik opnieuw verkozen tot voorzitter en ik ben de leden van de Raad van Bestuur dankbaar voor hun vertrouwen in mij. Ik heb tijdens mijn voorzitterschap al enkele zaken kunnen verwezenlijken, maar nu krijg ik de kans om andere nog lopende projecten af te ronden. Ik beloof ook in de toekomst mijn taken ter harte te nemen zowel intern als extern.

Ons dagelijks bestuur bestaat uit Herman Jult, Dirk D'herde, Gert Colliers en Gita Callaerts. Wij worden bijgestaan door projectcoördinator Nathalie Poppe en onze nieuwe projectregisseur Nancy Hasen.

Tot binnenkort
Sylvie Bruyninckx,
Voorzitter BVA
BVA versterkt en
verbindt architecten die
het maatschappelijk
belang van architectuur
binnen een duurzame
samenleving ter harte
nemen.

Ernest Allardstraat 21
1000 Brussel
Tel. +32 2 5122578
info@bvarchitecten.be
www.bvarchitecten.be

We hebben het voorbije jaar niet stil gezeten en werkten achter de schermen vanuit een cultureel maatschappelijk oogpunt op verschillende niveaus mee aan de hervorming van het Vlaams Bouwmeesterschap, de omgevingsvergunning en hieraan gekoppeld de aansprakelijkheid van de architect, de verplichte verzekering voor aannemers, de complexe wetgeving, wedstrijdformules en vergoeding van architecten hierbij...

Bovendien zetelen onze bestuursleden en andere vrijwilligers in verschillende technische commissies, die als doel hebben ons beroep niet nog complexer te maken.

Verder zetten we ons zowel federaal en als internationaal in via de FAB (overkoepelend orgaan waarbinnen AriB, UWA en BVA zetelen) om op grotere schaal het beroep van de architect te promoten.

Al deze inspanningen achter de schermen leveren we vanuit de overtuiging dat wij, de architecten, bezig zijn met de toekomst van onze leefomgeving en hier een belangrijke meerwaarde kunnen creëren wanneer we de mogelijkheid hebben om creatieve en vernieuwende oplossingen aan te dragen.

In 2014 hebben we het eindelijk aangedurfd om de BVA zowel intern en extern te evalueren en zijn we op zoek gegaan hoe we onze organisatie konden optimaliseren.

De eerste stap in deze optimalisatie is onze naamswijziging. We blijven bekend als BVA, maar dit staat vanaf nu voor 'beroepsvereniging voor architecten'. We gooien de oubollige connotatie van 'bond' van ons af en benadrukken met onze nieuwe naam de nieuwe weg die wij inslaan voor jullie, de architecten.

Bij een naamsverandering hoort natuurlijk een nieuw logo. We kondigen met veel trots onze nieuwe look en feel aan. We gaan voor een huisstijl die dynamischer, jonger, sterker en hedendaags is.

Onze nieuwe website is hier het bewijs van. Ze geeft een duidelijk en overzichtelijk beeld van alles waar we mee bezig zijn en alles waar we voor staan.

We hebben deze voor jullie toegankelijker gemaakt en bovendien heb je een persoonlijk pagina waar je een overzicht vindt van al je inschrijvingen, bestellingen, facturen en dergelijke.

Bezoek onze nieuwe website: bvarchitecten.be

In 2015 werken we voor jullie verder op cultureel en maatschappelijk vlak. BVA wil hierin het voortouw nemen omdat de cultureel maatschappelijke meerwaarde van de architect en zijn invloed op onze leefomgeving meer benadrukt moet worden. Men blijft de architect nog te vaak zien als een hulpmiddel en niet als een belangrijke meerwaarde voor de verdere ontwikkeling van ons stedelijk landschap.

Wij hopen dit jaar opnieuw op **jouw** lidmaatschap te mogen rekenen. Door jou kunnen we onze ambities waarmaken en wordt ons vertrouwen gesterkt dat we opkomen voor de juiste waarden. Wij wensen jullie een Buitengewoon Vooruitstrevend Architecturaal 2015.

Steen, Materiaal van de mensheid!

'Mondiaal erfgoed' is een gegeerde titel, in alle opzichten. Bij ons heb je folkloristische stoeten en processies, de alom gekende Belgische friet – kortom: zaken die we kunnen beschouwen als 'immaterieel erfgoed'. Wat het monumentale erfgoed betreft, verwijzen we in onze regio naar de kathedraal van Doornik, die grotendeels is opgetrokken uit een lokaal gesteente, en de neolithische mijnen van Spiennes – een van de oudste getuigen van menselijke industrie en de ontginningsindustrie in het bijzonder, meer bepaald van de vuursteen die gekend is in heel West-Europa.

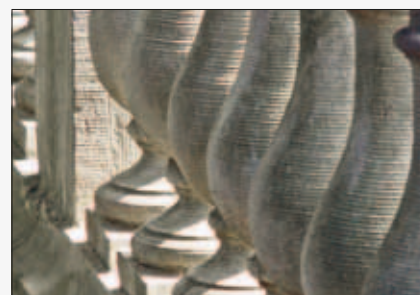
Gewoonlijk is het de UNESCO dat deze dossiers van dichtbij of veraf opvolgt, via verschillende comités. Enkele jaren geleden is er een interessant concept ontwikkeld in overeenstemming met de International Union of Geological Sciences (IUGS) en met de medewerking van de International Union for Conservation of Nature (IUCN), de International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) en de International Centre for the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property (ICCROM). Het project van de Heritage Stone Task Group (HSTG) bestaat erin om steenmaterialen te erkennen die een internationale uitstraling hebben en zeer wijdverspreid zijn, aangeduid met 'Global Heritage Stone Resource' (GHSR, een moeilijk te vertalen letterwoord). In de voorbereidingsperiode tussen 2008 en 2012 werden de eerste dossiers goedgekeurd, en vandaag de dag is de beweging goed en wel vertrokken.

Wat zijn de kenmerken van deze 'erfgoedgesteenten'? Het moet gaan om materialen die een significante rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de mensheid en die bijgevolg een grote geografische verspreiding

hebben gekend en al meer dan een vijftig jaar in gebruik zijn. Het meest voor de hand liggende voorbeeld is het glasheldere marmer uit de omgeving van Carrara in Toscane, dat zonder enige twijfel is uitgegroeid tot een waar icoon binnen de wereld der beeldhouw-, bouw- en decoratiematerialen. De HSTG heeft een eerste lijst opgemaakt en heeft geprobeerd om er zo veel mogelijk landen in op te nemen. België bekleedt een uitstekende positie, met drie rotsvarianten, de rode marmers, de zwarte marmers en de blauwe hardsteen (ook wel klein graniet genoemd). We hebben het in deze rubriek al gehad over de lange marmertraditie van ons land, die teruggaat tot de Oudheid en staat voor afzettingen van buitengewone kwaliteit en een exploitatiemethode die het beste uit deze uitzonderlijke materialen naar boven haalt. Door hun kwaliteiten zijn ze gegeerd over de hele wereld, en van alle soorten die vroeger in onze regio ontgonnen zijn, zijn de gamma's van pure zwarte en gestreepte rode marmers (vroeger bestempeld als jaspis) onmiskenbaar de meest prestigieuze. Het zijn ook de enige soorten die vandaag nog regelmatig ontgonnen worden. De talloze kwaliteiten van het 'klein graniet', dat deze dagen het belangrijkste en meest geëxporteerde Belgische gesteente blijft, hoeven we hier in feite niet te herhalen – naast de mechanische kwaliteiten maken de aanzienlijke hoeveelheden die aangevoerd worden vanuit de steengroeven en de vlotte beschikbaarheid van grote, gebruiksklare blokken dat het sinds lange tijd een felbegeerd materiaal is, evenals de zeer brede waaier van mogelijke afwerkingen die ervoor zorgt dat het quasi voor elke denkbare toepassing geschikt is. Naast deze drie klassieke minerale grondstoffen heb je uiteraard ook het porfier van Lessines en Quenast, waarvan de immense steengroeven door de eeuwen heen miljoenen solide stenen hebben voortgebracht

die verspreid zijn over de hele wereld, van grote lanen in New York over panorama's in Sint-Petersburg tot de avenues van Parijs! Maar de steenproductie is er meer dan een halve eeuw geleden gestopt, en het bestaan van actieve industriële bronnen speelt een belangrijke rol bij het opstellen van de dossiers.

Wat is nu juist het belang van die internationale erkenning? Het draait niet enkel om het bereiken van een professioneel publiek, dat al grotendeels op de hoogte is van het bestaan van deze uitzonderlijke gesteenten, maar vooral om het sensibiliseren en het onthullen van de kwaliteiten van die materialen bij het grotere publiek. Het accent zal vooral op duurzame ontwikkeling en hun belang voor de regionale economie komen te liggen. Het is ook de bedoeling om toe te zien op het behoud van deze minerale grondstoffen, zowel met het oog

op de restauratie van het plaatselijk monumentaal erfgoed als op nieuwbouw en hedendaagse creaties. Maar het is eveneens nodig om de exploitatie ervan te verzekeren in de soms strikte administratieve kaders. De redenering met betrekking tot mondiaal erfgoedgesteente kan – in het licht van verantwoord grondgebruik – aangehaald worden bij alle stappen in de richting van de autorisatie van ontginning. Een eerste dossier omtrent het 'klein graniet' is wereldkundig gemaakt op het Geologisch Congres dat plaatsvond in 2014. De complete dossiers omtrent de drie Belgische materialen en hun officiële erkenning zullen normaal gesproken snel volgen – een gebeuren dat uiteraard een grote weerklink zal krijgen!

Lokaal kopen,
is goed voor het milieu.

Kiezen voor Belgische steen ook.

Meer dan 300 miljoen jaren hebben ze gerijpt, en ze kennen vandaag dan ook hun gelijke niet. De 17 variëteiten Belgische steen zijn edel, prachtig en leveren topprestaties. In tegenstelling tot gelijk welk imitatiemateriaal kaderen ze in het algemeen beleid van duurzame ontwikkeling. Dat bewijzen de levenscyclusanalyses die de Luikse universiteit in 2010 uitvoerde. Wie voor deze steensoort kiest, zet een eeuwenoud vakmanschap voort en steunt de lokale werkgelegenheid. Kortom, Belgische steen is niet te evenaren

PIERRES & MARBRES WALLONIE

| www.pierresetmarbres.be |

Rudimentaire en budgetvriendelijke woning

Wanneer ruwbouw afwerking wordt

/ lezze architecten

/ Kasteelbrakelsesteenweg 574b - 1501 Lembeek

In het rurale Lembeek, een ijkpunt in het glooiende landschap ten zuidwesten van Brussel, bevindt zich de ietwat atypische woning VR, een zeshoekig volume met groot dakvlak en dynamische zwarte baksteengevel. Het project toont aan dat je ook met beperkte financiële middelen, standaardmaterialen en vakmanschap origineel uit de hoek kan komen.

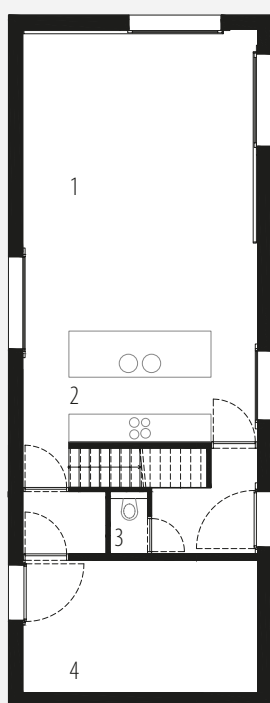

Binnen een erg beperkt budget een eengezinswoning met vier slaapkamers bouwen: dat was de uitdagende opdracht die lezzer architecten voorgeschoteld kreeg. Het ontwierp een volume waarin ruwbouw gelijkstaat aan afwerking.

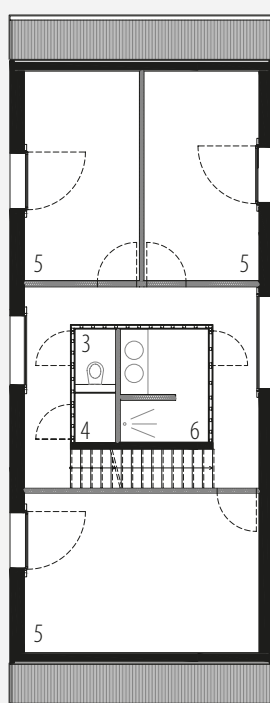
De woning is zowel aan de binnen- als de buitenkant opgetrokken in baksteen. Dankzij de keuze voor zichtmetselwerk hoefde het interieur niet bepleisterd te worden. Door het gebruik van vier verschillende formaten van snelbouwsteen wordt de juiste hoogte van openingen en vloeren op elkaar afgestemd. Ook in de gevel is er sprake van (drie) verschillende baksteenformaten. Hierdoor ontstaat een bijzondere textuur en een zekere gelaagdheid. *"Het mengen van steenformaten is een eenvoudige decoratieve ingreep die evenwel geduld en kennis van zaken vereist,"* luidt het bij lezzer architecten. *"In deze constructie viert*

het ambacht hoogtij. Woning VR is een gebouw als een ruwbouwuur, een massief geheel in te richten in plan en snede. Een dubbele zinken kraal, doorlopend in de bakgoten en aansluitend op alle gevels, geeft het klassieke leien dakvlak een extra dimensie."

De woning is ingedeeld met behulp van houtstructuren. Vermits de overspanningen boven de leefruimte groot zijn, is er gekozen voor een vakwerksysteem. De tussenwanden op de eerste verdieping bestaan uit een met regels, stijlen en plaatmateriaal geconstrueerd vakwerk. Hieraan zijn ook de vloeren op de eerste en tweede verdieping opgehangen. De technische ruimte met sanitair is als een lichtgevende doos ingeplant op de eerste verdieping en verlicht zo de restruimte.

niveau 0

niveau +1

1. woonkamer | 2. keuken | 3. wc | 4. berging | 5. slaapkamer | 6. badkamer

**/ Architectenbureau
lezze architecten**

Noeveren 257a – 2850 Boom
tel. +32 (0)3 448 30 05
www.lezze.be

/ Medewerkers

Sofie Buggenhout
en Roland Piffet (architecten)

/ Studiebureau stabiliteit

BAS

/ Bouwheer

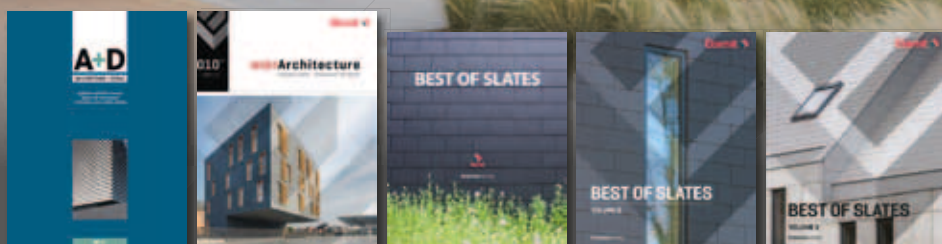
Vetsuipers-Rooselaer

/ Aannemers

Ermibouw (ruwbouw)
Alcover (dakwerken)
Van Overstraeten (binnen-
en buitenschrijnwerk)

/ Foto's

© Filip Dujardin

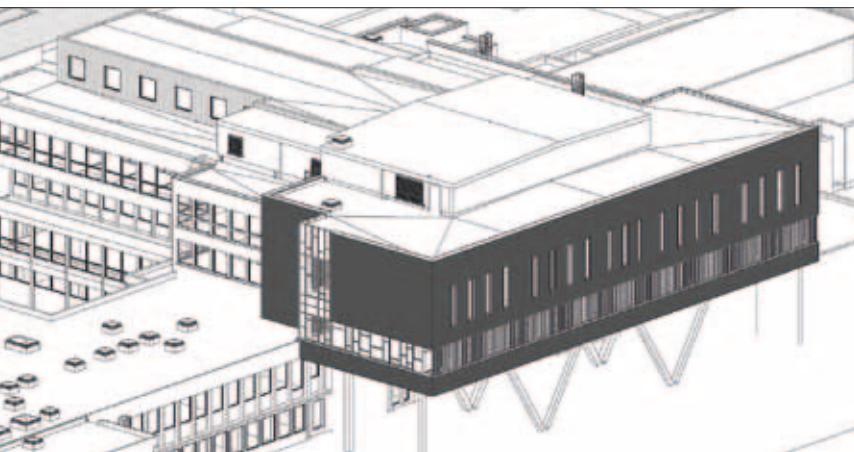
Eternit is de uitgever van architectuurtijdschriften zoals
A+D Revue, extrArchitecture, Best of Slates 1, 2, 3, ...

... en zeer binnenkort
Best of Slates 4

Studiebureau Mates, Specialist in optimalisatie

Mates uit Louvain-La-Neuve is een van die studiebureaus die zijn activiteiten voortdurend tracht te optimaliseren. Tase ontmoette een van de bestuurders, ingenieur-architect Marc Lepage, voor een gepassioneerde babbel.

> TASE SOLUTIONS

Kolonel Picquartlaan 51-53

B 1030 Brussel

Tel. +32 (0)2 247 92 05

cad@tase.be – bim@tase.be

www.tase.be

Kan u uw onderneming in enkele woorden omschrijven?

Mates is een studiebureau dat zich toelegt op management, architectuur en speciale technieken. We zijn actief in een zeer technische sector: ziekenhuizen en farmacie. Het bureau is gevestigd in Louvain-La-Neuve en opereert in Brussel en Wallonië, in projecten waarvan het budget oploopt tot 12 miljoen euro. In het merendeel van de projecten gaat het om een oppervlakte van 2000 tot 5000 m². In ons grootste project bedroeg de oppervlakte 7000 m².

Hoe is het bureau doorheen de tijd geëvolueerd?

Het is in 2007 opgericht en telt momenteel acht medewerkers. Drie jaar geleden hebben we, ten gevolge van het overlijden van een van de vennoten, toenadering gezocht tot architectenbureau ARC, dat zich eveneens toespitst op farmacie. Sindsdien betrekken beide ondernemingen eenzelfde bureauruimte. Het is de bedoeling dat we binnenkort samen één juridische entiteit zullen vormen.

We willen niet meteen uitgroeien tot een groot bureau, kwestie van steeds een kwalitatieve service te kunnen blijven bieden. Zo hoeven we ook niet aan prospectie te doen en verloopt alles via mond-aan-mondreclame.

Welke diensten bieden jullie aan?

De studies inzake ventilatie en elektriciteit behandelen we intern, en de complexe studies inzake piping besteden we vaak uit. We passen de praktijken uit het farmaciewezen toe in onze woonzorg- en ziekenhuisprojecten. Onze kleinschalige structuur maakt dat we onze klanten steeds een persoonlijke service kunnen bieden.

Hoe ziet jullie markt eruit?

Onze klanten, gewoonlijk ziekenhuizen, zijn publieke of semipublieke instanties, en onze gesprekspartners zijn professionele bouwheren. De studies zijn van lange duur, de projecten zijn complex en veranderen voortdurend. Bovendien stijgt de concurrentie. Dat heeft tot gevolg dat we een steeds betere service moeten bieden en dat we de kwaliteit en de productiviteit van ons werk moeten optrekken.

Heeft dat gevolgen gehad op het vlak van technische uitrusting?

Ja, want voor complexe projecten konden we niet langer met een 2D-tekenprogramma blijven werken. Eventuele wijzigingen hadden een te grote impact. We hebben er dan ook voor gekozen om onze projecten uit te voeren in BIM, met Autodesk® Revit®. Ze bevinden zich in voorontwerp- of vergunningsfase. Dankzij dit geïntegreerde programma kunnen we de wijzigingen veel beter verwerken.

Laat Revit® jullie toe om klanten een betere service te bieden?

Ja, en om die service voortdurend te verbeteren. Momenteel zijn we in staat om de architectuur en de speciale technieken te concipiëren. Voor deze laatste stellen we een model van de voornaamste leidingen, de ventilatieopeningen en alle elektrische apparaten en eindpunten op. Daarnaast maken we ook prints van de ruimtes, met hun exacte oppervlakte. Op dit moment zijn we de deurlijsten op punt aan het stellen. En binnenkort zullen we de volledige technische systemen vormgeven en zullen we gebruikmaken van geïntegreerde rekenprogramma's en conflictdetectie.

Hoe is die overgang naar Revit® en ontwerpen in BIM verlopen?

We werken samen met Tase, dat ons bijstaat met software, informatie en vooral coaching. Ze zijn gespecialiseerd in architectuur en speciale technieken en hebben architecten en projecttekenaars in hun rangen. De service van Tase is perfect. We zijn ervan overtuigd dat BIM de toekomst is en maken ons sterk dat we alvast een mooie voorsprong genomen hebben.

architect meets innovations

TOTAAL EVENEMENT
MET FOCUS OP
PRODUCT INNOVATIES
VOOR ARCHITECTEN,
INTERIEURARCHITECTEN
EN VOORSCHRIJVERS

**ARCHITECT
@WORK**
BELGIUM

Kortrijk Xpo
23 - 24 april 2015
7° editie - 10:00-20:00

Liège Expo
28 - 29 mei 2015
4° editie - 13:00-20:00

THEMA:
ARCHITECTUUR & WATER

< **SEMINARS**

Rudy Ricciotti: 28 mei - 16:00

< **EXHIBIT**

< **IMAGES** by DAPh

< **EXPO PHOTO**

RE•ARCHITECTURE, re•cyclen,
ré•utiliser, ré•investir, re•construire
by le Pavillon de l'Arsenal (Paris)

Organisatie

Kortrijk **Xpo**

T +32 (0)56 24 11 11
belgium@architectatwork.eu

@ATW_INTL #ATWBE

WWW.ARCHITECTATWORK.BE

**ARCHITECT
@WORK**
BELGIUM

**ARCHITECT
@WORK**
THE NETHERLANDS

**ARCHITECT
@WORK**
LUXEMBOURG

**ARCHITECT
@WORK**
FRANCE

**ARCHITECT
@WORK**
UNITED KINGDOM

**ARCHITECT
@WORK**
GERMANY

**ARCHITECT
@WORK**
AUSTRIA

**ARCHITECT
@WORK**
SWITZERLAND

**ARCHITECT
@WORK**
ITALY

**ARCHITECT
@WORK**
DENMARK

DESIGN & PLAN by © CREATIVE4.BE / 2005

Mediapartners

archello

architraaf

In samenwerking met

UWA
Union van Architecten

MdA
maison des architectes

**Saint-Gobain Glass is de eerste
glasfabrikant die Environmental Products
Declarations (EPD) uitbrengt op basis van een
complete Life Cycle Assessment.**

De Life Cycle Assessment (LCA) is een beproefde wetenschappelijke aanpak die het mogelijk maakt in elke levensfase van het product **alle milieueffecten** te beoordelen en te kwantificeren (CO₂-uitstoot, energie- en waterverbruik, luchtverontreiniging, ...).

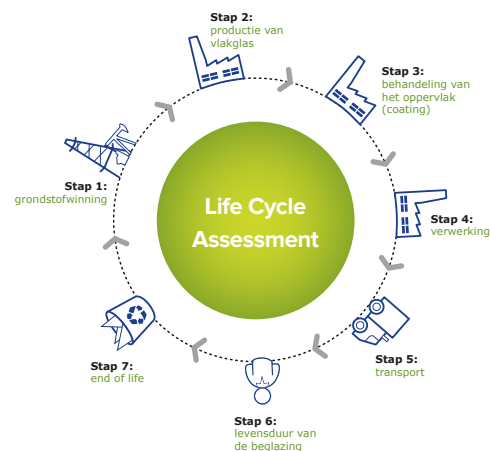
De LCA is gebaseerd op **internationale ISO-normen** en daarmee van grotere waarde dan een privaat label.

De LCA resultaten kunnen op gebouwniveau worden **geconsolideerd**.

Dankzij dit instrument kan **Saint-Gobain Glass** dagelijks haar milieueffecten tot een minimum beperken en zo een bijdrage leveren aan een duurzame leefomgeving.

**The future of glass.
Since 1665.**

Scan de QR-code om
meer over EPD te
lezen en de resultaten
te bekijken.

Aan dit logo herkent u beglazing die een Life Cycle Assessment heeft ondergaan.

De Environmental Product Declaration (EPD) is het officiële document waarin de beoordelingsresultaten worden getoond.

Om volledig transparant te zijn, hebben we besloten de resultaten door een derde partij te laten verifiëren.

www.sggglca.com